ECLI:LV:ADAT:2024:0405.A420172022.7.S
Lieta Nr.A420172022, AA43-0076-24/13

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 5.aprīlī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Sanita Kanenberga, tiesneši Inga Juhņeviča-Knoka un Ojārs Priedītis

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu 4552,65 *euro* atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 8.decembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] Ministru kabinets 2021.gada 9.oktobrī izdeva rīkojumu Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – rīkojums), kas stājās spēkā 2021.gada 9.oktobrī un zaudēja spēku 2022.gada 1.martā. Rīkojuma 5.3.apakšpunkts noteica, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Pamatojoties uz rīkojumu, pieteicēja darba devējs akciju sabiedrība /Nosaukums A/ 2021.gada 10.decembrī pieņēma rīkojumu Nr.1142p, nosakot pieteicējam no 2021.gada 9.decembra neapmaksātu dīkstāvi, kas radusies darbinieka vainas dēļ.

[2] Nepiekrītot rīkojuma 5.3.apakšpunktam, pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, norādot turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts kā politisks lēmums tika pieņemts nepamatotā steigā vienas dienas laikā un bez iepriekšējas apspriešanas atbilstoši normatīvo aktu aprites kārtībai. To paņemot, nav izvērtēta tā ietekme uz valsts budžetu, tautsaimniecību un uzņēmējdarbību, nav vērtēts indivīdu tiesību ierobežojumu samērīgums, lietderības apsvērumi un epidemioloģiskie riski. Ar piespiedu vakcināciju ir pārkāptas Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) un Latvijai saistošajos starptautiskajos dokumentos noteiktās cilvēka pamattiesības.

[2.2] Ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu tika radīta jauna tiesību norma, nepiemērojot ārējos normatīvajos aktos ietvertās tiesību normas par obligāto vakcināciju.

[2.3] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir pretrunā Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma regulējumam, jo saskaņā ar minētā likuma 7.^{3}panta pirmo daļu darba devējiem ir pienākums noteikt tās darbinieku (amatpersonu) amatus vai kategorijas, uz kurām attiecas normatīvo aktu prasības un nosacījumi par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta nepieciešamību. Turklāt Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma anotācijā uzsvērts, ka sākotnēji būtu nepieciešams rast iespējami saudzīgāko risinājumu darba vai dienesta tiesisko attiecību turpināšanai.

[2.4] Rīkojuma 5.3.apakšpunkta pamatmērķis bija piespiest cilvēkus vakcinēties. Ierobežojumam nav leģitīma mērķa, jo vakcinācijas aptveres veicināšana, veselības sistēmas pārslodzes novēršana, valsts funkciju nepārtrauktība nav nostiprinātas Satversmes 116.pantā kā konstitucionālas vērtības, kuru aizsardzībai var ierobežot personu pamattiesības.

[2.5] Latvijā un citās valstīs pieejamās vakcīnas neaptur straujo Covid-19 izplatību, nepasargā no saslimšanas un mirstības, ko apliecina pasaules vadošajos medijos publicētie ārstu un zinātnieku viedokļi. Jaunākie pētījumi liecina, ka vakcīnu aizsardzība no Covid-19 saslimšanas pēc trešās devas ir tikai 37%. Apstāklis, ka Ministru kabinets sākotnēji bija iecerējis, ka prasība par trešo vakcīnas devu jeb balstvakcīnu netiks attiecināta uz nodarbinātību, nozīmē, ka rīkojuma 5.3.apakšpunkts *de facto* nesasniedz mērķi, jo primārā vakcinācija nenodrošina aizsardzību pret Covid-19 un neaizkavē šī vīrusa izplatību.

[2.6] Pētījumi liecina, ka pēc trešās vakcīnas devas iegūtās antivielas strauji samazinās pāris nedēļu laikā. Vakcinācija neaptur arī jaunā Covid-19 paveida – Omikron – izplatību.

[2.7] Rīkojuma 5.3.apakšpunkta atcelšana liecina, ka sabiedrības apdraudējums, piemērojot rīkojuma 5.3.apakšpunktu, nav būtisks un rīkojums nesasniedz Ministru kabineta izvirzīto mērķi – Covid-19 izplatības apturēšanu.

[2.8] Netika izvērtēta rīkojuma 5.3.apakšpunkta piemērošana attiecībā uz darbiniekiem vai amatpersonām, kas pilda savus darba pienākumus attālināti. Tāpat netika piemērots personu tiesību mazāk ierobežojošs līdzeklis – atļauja veikt darba pienākumus personām, kuras ir veikušas Covid-19 testu. Līdz ar to rīkojuma 5.3.apakšpunktā iekļautais ierobežojums nav samērīgs.

[2.9] Ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu darba devējiem tika piešķirtas tiesības sodīt nevakcinētās personas, neizmaksājot tām darba samaksu par atstādināšanas laiku. Pieteicējs uzskata, ka atlīdzības neizmaksāšana ir nepamatota.

[2.11] Rīkojumā par dīkstāves noteikšanu nav vērtēta iespēja norīkot pieteicēju darba līgumā neparedzēta darba veikšanai. Pieteicējam faktiski ir noteikta piespiedu vakcinācija vai Covid-19 pārslimošana, lai būtu iespēja turpināt darba tiesiskās attiecības. Tiesa iepriekš minētais jāvērtē kopsakarā ar Darba likuma 6.panta pirmās daļas prasībām.

[2.12] Vakcinācija pret Covid-19 nedrīkst būt priekšnosacījums darba tiesisko attiecību uzsākšanai vai turpināšanai. Dīkstāve vai atstādināšana bez darba algas/kompensācijas ir uzskatāma kā necieņa, nerūpēšanās par saviem darbiniekiem (bez jebkādas diskriminācijas).

[2.13] Ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu pieteicējam ir radušies zaudējumi periodā no 2021.gada 10.decembra līdz 2022.gada 9.martam 4552,65 *euro*, ko veido vidējā izpeļņa 65,98 *euro* par katru darba dienu (kopā 63 darba dienas - 4156,76 *euro,* un anulētais/neizmantotais atvaļinājums kopā sešas darba dienas - 395,88 *euro)*.

[3] Ministru kabinets rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt.

[4] Pieteicējs iesniedza tiesā papildu paskaidrojumu, kurā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Pasākumus, kurus Ministru kabinets ieviesa, var piemērot tikai, lai novērstu īpaši bīstamu infekcijas slimību vai jaunu bīstamu infekcijas slimību.

Koronavīruss ar akūtu smagu respiratoro sindromu nav iekļauts bīstamo infekciju sarakstā, tāpēc Covid-19 nav iespējams uzskatīt par īpaši bīstamu infekcijas slimību. Covid-19 neatbilst arī jaunas bīstamas infekcijas slimības pazīmēm.

[4.2] Vakcinācijas sertifikāts nevar pierādīt infekcijas klātesamību vai neesamību. Koronavīrusa izplatīšanos masveidā iespējams ierobežot, veicot regulāras pārbaudes.

[4.3] Covid-19 sertifikāta prasības ierobežo pieteicēja tiesības palikt uzticīgam saviem uzskatiem un pārliecībai, kā arī pieteicējam nācās atteikties no ierastā dzīvesveida. Prasība pēc Covid-19 sertifikāta aizskar cilvēka cieņu, būtiski traucē pārvietošanās brīvību. Rīkojuma 5.2. un 5.3.punkti ir diskriminējoši, prettiesiski un pretrunā Satversmes 91., 93. un 106.pantam, kā arī starptautiskajiem normatīvajiem aktiem. Pieteicējam ir tiesības atteikties no ārstniecības.

[4.4] Ministru kabinets, ignorējot pieteicēja veselības stāvokli, ģimenes ārsta norādījumus un pārslimošanas faktu, nostādīja darba devēju un pieteicēju apstākļos, kas ir pretrunā ar būtisku sabiedrības tiesību nodrošināšanu.

[4.5] Starp reģistrētajām vakcīnu blakus parādībām ir ļoti nopietnas patoloģijas, kas var radīt neatgriezenisku kaitējumu, ieskaitot invaliditāti un pat nāvi.

[4.6] Pieteicējs atsaucās uz citu valstu praksi, piemēram, Tallinas Administratīvā tiesa izskatīja un apmierināja 56 personu sūdzības par dažāda veida liegumiem, tostarp darba, ja personai nav sadarbspējīga sertifikāta (lieta Nr.3-21-2163 31.05.2022, par Igaunijas valdības rīkojumu Nr.305).

[4.7] Pieteicējs lūdza piedzīt no atbildētāja par labu pieteicējam vidējo izpeļņu 75,11 *euro* par katru darba dienu no 2021.gada 10.decembra līdz 2022.gada 9.martam (63 darba dienas) kopā 4546,59 *euro*.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 8.decembra spriedumu noraidīts pieteicēja pieteikums par rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu 4942,47 *euro* atlīdzināšanu. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Rīkojuma 5.2.apakšpunkts (redakcijā, kāda bija spēkā rīkojuma pieņemšanas brīdī) noteica, ja darba devējs ir informējis darbinieku (amatpersonu), ka darba pienākumu veikšanai nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, darbinieka (amatpersonas) pienākums ir uzsākt vakcināciju ne vēlāk kā 10 dienu laikā no minētās informācijas saņemšanas un to pabeigt ne vēlāk kā septiņas dienas pēc vakcīnas lietošanas instrukcijā norādītā īsākā termiņa. Ja darbinieks (amatpersona) vakcināciju nav uzsācis vai pabeidzis noteiktajā termiņā (līdz 2021.gada 15.novembrim), darba devējs darbinieku (amatpersonu) atstādina no darba vai amata pienākumu veikšanas.

Rīkojuma 5.3.apakšpunkts paredzēja, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (turpmāk – noteikumi Nr.662) 2.21.punktu vakcinācijas sertifikāts personai tiek izsniegts, ja persona ir pilnībā vakcinējusies, proti, ja persona atbilstoši Eiropas Zāļu aģentūras vai līdzvērtīgu regulatoru reģistrētai vai Pasaules Veselības organizācijas atzītai vakcīnas lietošanas instrukcijai ir ievadīts pilnam vakcinācijas kursam ar konkrēto vakcīnu atbilstošs vakcīnu devu skaits un kurai ir pagājušas 14 dienas pēc pilna vakcinācijas kursa pabeigšanas, kā arī persona, kurai ar RNS testu ir apstiprināta inficēšanās ar SARS CoV-2 un ir ievadīta Eiropas Zāļu aģentūras vai līdzvērtīga regulatora reģistrēta vai Pasaules Veselības organizācijas atzīta viena vakcīnas deva un kurai no tās ievades ir pagājušas 14 dienas, vai persona, kurai ievadītas šajā punktā minēto vakcīnu jauktas devas atbilstoši Zāļu valsts aģentūras tīmekļvietnē publicētajai Covid-19 vakcinācijas rokasgrāmatai un kurai kopš vakcinācijas kursa pabeigšanas ir pagājušas 14 dienas (noteikumu Nr.662 2.16.apakšpunkts). Savukārt pārslimošanas sertifikātu var iegūt persona, kurai ir apstiprināta Covid-19 diagnoze, veicot RNS testu, un kurai kopš parauga ņemšanas datuma pirmā pozitīvā testa vienas saslimšanas epizodes ietvaros, nosakot SARSCoV-2 vīrusa RNS, ir pagājušas 11 dienas, bet ne vairāk kā 180 dienas (noteikumu Nr.662 2.17.apakšpunkts).

Tādējādi minētās rīkojuma normas paredz, pirmkārt, pienākumu valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām līdz 2021.gada 15.novembrim vakcinēties un iegūt vakcinācijas sertifikātu, ja vien Ministru kabineta rīkojuma spēkā stāšanās brīdī tām jau nav iegūts derīgs vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Otrkārt, tā paredz valsts un pašvaldību institūcijas (tai skaitā kapitālsabiedrības) darbiniekam vai amatpersonai no 2021.gada 15.novembra aizliegumu veikt darba pienākumus, ja līdz minētajam datumam attiecīgais sertifikāts nav iegūts.

Lietā nav strīda, ka pieteicējam rīkojuma pieņemšanas brīdī nebija vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta.

Ar akciju sabiedrības /Nosaukums A/ 2021.gada 10.decembra rīkojumu Nr.1142p pieteicējam – Remontu un būvniecības funkcijas Resursu uzturēšanas daļas Rīgas resursu nodaļas elektromontierim – no 2021.gada 9.decembra noteikta neapmaksāta dīkstāve, kas radusies darbinieka vainas dēļ.

Līdz ar to tiesa pārbaudīja rīkojuma tiesiskumu attiecībā uz pieteicēju.

[5.2] Satversmes 62.pantā Ministru kabinetam ir noteiktas tiesības izsludināt izņēmuma stāvokli gadījumā, ja valsti apdraud ārējais ienaidnieks, vai ja valstī vai tās daļā ir izcēlies vai draud izcelties iekšējs nemiers, kurš apdraud pastāvošo valsts iekārtu. Taču Satversmes 62.pantā ārkārtējā situācija kā speciāls režīms nav minēta.

Atbilstoši Satversmes 64.pantā noteiktajam likumdošanas tiesības pieder Saeimai. Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents ir izsludinājis likumu „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli". Atbilstoši šī likuma 2.pantam tas nosaka kārtību, kādā izsludina un atceļ īpašu tiesisko režīmu – ārkārtējo situāciju vai izņēmuma stāvokli –, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības, to ierobežojumus, īpašos pienākumus un tiesiskuma nodrošināšanu šo tiesisko režīmu spēkā esamības laikā. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu ārkārtējo situāciju izsludina Ministru kabinets.

Latvijas Valsts prezidents un likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu īstenojošo valsts konstitucionālo orgānu vadītāji – Saeimas priekšsēdētājs, Ministru prezidents, Satversmes tiesas priekšsēdētājs un Augstākās tiesas priekšsēdētājs – kopsēdē ir atzinuši, ka ārkārtējas situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums. Pārējie valsts konstitucionālie orgāni mūsu demokrātiskās valsts iekārtas noteiktās līdzsvara un atsvara sistēmas ietvaros, un, sargājot Satversmes pamatprincipus, savu kompetenci un procedūras īsteno tā, lai tiktu nodrošināta ārkārtējās situācijas vadība.

Arī tiesību eksperts – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents Dr. iur. Jānis Pleps – ir norādījis, ka Ministru kabinets, izdodot attiecīgo rīkojumu, ir rīkojies atbilstoši likumam „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", lai Satversmē noteikto pilnvaru ietvaros novērstu apdraudējumu, kas saistīts ar Covid-19 infekcijas izplatību.

Vienlaikus jāpatur prātā, ka atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajā daļā noteiktajam Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka Saeima 2021.gada 14.oktobra sēdē nolēmusi atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 11.janvārim, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, atbilstoši Ministru kabineta rīkojuma noteiktajam.

Tādējādi tiesai nav šaubu, ka Ministru kabinets ir kompetents izsludināt ārkārtējo situāciju.

[5.3] Kā norādīts rīkojuma preambulā, tas izdots, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkta „e" apakšpunktu, likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.pantu, 5.panta pirmo daļu un 6.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu, 7.panta 1.punktu un 8.pantu, Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā ir skaidrots, ka ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Minētā likuma 8.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā.

Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Savukārt saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskās drošības pasākumi aptver arī iedzīvotāju vakcināciju. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta pirmo daļu Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt infekcijas slimības, pret kurām iedzīvotāji ir obligāti vakcinējami, kā arī šīs vakcinācijas kārtību un vakcinējamo personu loku. Bet pandēmijas vai pandēmijas draudu gadījumā Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta trešajā daļā ir paredzētas Ministru kabineta tiesības noteikt papildu vakcināciju. Līdz ar to ir nepamatots pieteicēja arguments, ka Ministru kabinets ir rīkojies ārpus sava deleģējuma robežām.

[5.4] Rīkojums pēc savas juridiskās dabas ietver gan politiskus aicinājumus, gan valsts pārvaldes iekšējus lēmumus, gan vispārīgos administratīvos aktus.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai vispārīgais administratīvais akts saistoši rada tiesības un pienākumus tiem, uz kuriem tas ir attiecināms. Savukārt politisks lēmums ir tāds izpildvarai un likumdevēja varai piederīgu amatpersonu vai iestāžu gribas izpaudums, kas pamatā tiek formulēts nevis tiesību, bet gan politiskās gribas, iekšējās pārliecības, uzticības un citu ar tiesību normu nereglamentētu kritēriju ietekmē.

Rīkojuma 5.3.apakšpunkts, pamatojoties uz iepriekš šajā spriedumā aplūkotajām tiesību normām, atbilstoši Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā noteiktajam saistoši rada pienākumu personām, uz kurām tas ir attiecināms, tostarp uz pieteicēju. Tādēļ rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir uzskatāms par vispārīgo administratīvo aktu, nevis politisku lēmumu, un ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu nav radīta jauna tiesību norma.

[5.5] Personas privāto dzīvi aizsargā Satversmes 96.pants, atbilstoši kuram ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Minētās tiesības ir ietvertas arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā. Kā atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā „Vavrička un citi pret Čehiju" 258.-261.punktā, personas fiziskā neaizskaramība, tostarp attiecībā uz medicīnisku manipulāciju veikšanu, ir daļa no „privātās dzīves" Konvencijas 8.panta izpratnē. Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī atzinusi, ka vakcinācijas pienākums un šī pienākuma neizpildes sekas ir personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums.

Savukārt Satversmes 106.pants noteic tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta esība kā priekšnoteikums nodarbinātībai ir arī Satversmes 106.panta pirmajā teikumā garantēto pamattiesību ierobežojums.

Atbilstoši rīkojuma 5.3.apakšpunktam valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Tātad rīkojuma 5.3.apakšpunktā nav ietverts piespiedu pienākums vakcinēties vai iegūt pārslimošanas sertifikātu, bet noteikts ierobežojums attiecīgās institūcijas darbiniekam vai amatpersonai veikt savus darba pienākumus, ja personai nav vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta. Normā nav paredzēts pienākuma izpildi panākt piespiedu kārtā, līdz ar to pieteicējam ir tiesības izvēlēties, vai viņš vēlas vakcinēties. Ja izvēlas nevakcinēties, pieteicējam jārēķinās ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu veikt darba pienākumus no 2021.gada 15.novembra.

No minētā izriet, ka rīkojuma 5.3.apakšpunkts ierobežo pieteicēja Satversmes 96. un 116.pantā reglamentētās tiesības.

Saskaņā ar Satversmes 116.pantu Satversmes 96.pantā un 106.pantā noteiktās tiesības var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Izšķirošs ir tas, vai konkrētajā gadījumā šādi Satversmē garantēto tiesību ierobežojumi ir attaisnojami, proti, tie ir noteikti ar likumu, tiem ir leģitīms mērķis un tie ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā.

[5.6] Atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 19.panta otrajai daļai ārkārtējās situācijas laikā pieņemtajiem pārvaldes lēmumiem, kas nosaka ierobežojumus un papildu pienākumus, jābūt ar leģitīmu mērķi, samērīgiem, nediskriminējošiem, pamatotiem un nepieciešamiem katrā konkrētajā valsts apdraudējuma gadījumā.

Saskaņā ar Satversmes tiesas izmantoto pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes testu, izvērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams, noskaidrojams: 1) vai pamattiesību ierobežojums noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums atbilst samērīguma principam jeb vai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi ar ierobežojuma leģitīmo mērķi.

Ievērojot norādīto, tiesai jāizvērtē, vai rīkojuma 5.3.apakšpunktam ir leģitīms mērķis, un vai tas ir samērīgs.

[5.7] Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis, noskaidrojams, vai tā pamatā ir apstākļi un argumenti, kādēļ tas vajadzīgs, proti, vai ierobežojums ticis noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad.

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" mērķis ir nodrošināt nacionālo drošību valsts apdraudējuma gadījumā (likuma 1.pants). Ārkārtējo situāciju var izsludināt tāda valsts apdraudējuma gadījumā, kas saistīts ar katastrofu, tās draudiem vai kritiskās infrastruktūras apdraudējumu, ja būtiski apdraudēta valsts, sabiedrības, vides, saimnieciskās darbības drošība vai cilvēku veselība un dzīvība (likuma 4.panta otrā daļa). Rīkojuma mērķis ir apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību (rīkojuma ievads).

Tiesību akta projekta „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) ietvertā informācija norāda uz ļoti būtisku nepieciešamību sasniegt rīkojuma mērķi. Proti, tajā norādītie dati liecina par strauju Covid-19 infekcijas izplatības pieaugumu, kā rezultātā ir nepieciešams pastiprināt epidemioloģiskās kontroles pasākumus, tādējādi mazinot inficēšanās biežumu un pārslodzi ārstniecības iestādēm. Lemjot par epidemioloģiskās kontroles pasākumu pastiprināšanu, ir ņemts vērā Covid-19 infekcijas reproduktivitātes koeficients, no kā secināts, ka iepriekš ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu strauju infekcijas tālāko izplatību, kam sekas būs straujš pacientu ar smagu slimības gaitu pieaugums slimnīcās un straujš nāves gadījumu pieaugums. Prognozēts, ka, vadoties no esošās situācijas, ja tiek paredzēti pasākumi, kas par 50% mazina cilvēku, kas nav vakcinēti, kontaktēšanos un par 20% mazina kontaktēšanos vakcinētu cilvēku vidū, papildus paredzot pasākumus vakcinācijas veicināšanai, var tikt panākta Covid-19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās pārslodzes veselības sektoram un nāves gadījumu pieauguma apturēšana novembra vidū.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku" 284.punktā ir atzinusi, ka vakcinācijas pienākums ir nacionālo iestāžu atbilde uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret attiecīgajām slimībām.

Skaidrojums tam, kādēļ ierobežojums attiecināms uz pieteicēju, ir sniegts tiesību akta projekta „Grozījumi Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes (*ex-ante*) novērtējuma ziņojumā (anotācijā). Atbilstoši minētajā dokumentā norādītajam darbiniekiem, atrodoties darba vietā, ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem. Tāpat viņiem ir augsts risks inficēties, dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu. Tādēļ visiem klātienē strādājošajiem darbiniekiem ir nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas un iespējas izplatīt infekciju tālāk – kolēģiem, kā arī ārpus darba loka. Savukārt attiecībā uz valsts pārvaldes darbiniekiem papildus jāņem vērā, ka valsts pārvaldē ir ierobežots darbinieku resurss, tādēļ ikviena darbinieka ilgstoša slimošana ietekmē valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildi. Lai varētu aizvietot kolēģus, kā arī būt gataviem strādāt krīzes situācijās, visiem valsts pārvaldes darbiniekiem jābūt vakcinētiem, lai arī ikdienā daļai ir iespēja strādāt attālināti.

No minētā izriet, ka ierobežojuma mērķis ir veicināt darbinieku (amatpersonu) vakcināciju, lai nodrošinātu pēc iespējas drošus darba apstākļus. Jo darba apstākļi būs drošāki, jo mazāk personu saslims, tādējādi tiks veicināts gan mērķis apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi, gan mērķis nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Līdz ar to tiesa atzina, ka ierobežojumam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Šis mērķis atbilst gan Satversmes 116.pantā, gan 1997.gada 4.aprīļa Konvencijas par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā – Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu 26.pantā ietvertajiem mērķiem, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

[5.8] Vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu atbilstoši Satversmes tiesas praksei, jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam.

[5.9] Tiesa konstatēja, ka Ministru kabineta sniegtajā paskaidrojumā ir plaši pamatota izraudzīto līdzekļu piemērotība leģitīmā mērķa sasniegšanai.

[5.9.1] Pieņemot rīkojumu, bija aktuāls vīrusa Delta variants, attiecībā uz kuru vakcīnu efektivitāte bija pietiekami pierādīta. Piemēram, 2021.gada 7.oktobrī publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (40.nedēļa) *(https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1023849/Vaccine_surveillance_report_-_week_40.pdf)* norādīts, ka divu vakcīnu devu aizsardzības efektivitāte pret simptomātisku Covid-19 Delta varianta infekciju AstraZeneca AB vakcīnai „Vaxzevria" ir 65–70%, bet BioNTech Manufacturing GmbH vakcīnai „Comirnaty" un Moderna Biotech Spain, S.L. vakcīnai „Spikevax" ir 80–95%. Visu trīs vakcīnu efektivitāte pret hospitalizāciju arī Delta varianta gadījumā ir virs 90%. Tas pats attiecas uz mirstību. Par vakcīnu efektivitāti pret pārnesi vairākos pētījumos ir pierādīta vakcīnu efektivitāte, aizsargājot pret inficēšanos. Transmisija tiek samazināta arī tad, ja vakcinēta persona tomēr ir inficējusies, jo ir samazināts vīrusa izplatības ilgums un pakāpe. Vakcinēto indeksa (pētāmo) gadījumu kontaktpersonām bija par aptuveni 65–80% mazāka iespēja, ka tests būs pozitīvs saistībā ar Alfa variantu, un par 35–65% samazināta iespējamība, ka tests būs pozitīvs situācijā ar Delta variantu, salīdzinot ar nevakcinēto indeksa gadījumu.

Lai arī pētījumos (piemēram, *Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study // The Lancet Infectious Diseases,* pieejams *https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)00648-4/fulltext*) secināts, ka arī vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk, zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā tomēr apliecināja, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku, tādējādi aizsargājot gan personu pašu, gan tās līdzcilvēkus.

Līdz ar to vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai.

[5.9.2] Vērtējot šajā lietā apstrīdētā ierobežojuma piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai, vispirms jāuzsver, ka pasaule atradās situācijā, ar kuru tā nav saskārusies pēdējos simts gadus. Pandēmija bija globāls izaicinājums, kas bija jārisina nekavējoties, pat ja zinātne atsevišķos gadījumos vēl nespēja sniegt absolūti pārliecinošas atbildes uz sarežģītiem jautājumiem un ekspertu viedoklis laika gaitā, balstoties uz jauniegūtiem pierādījumiem un no tiem izrietošiem secinājumiem, ir mainījies. Valsts pienākums ir aizsargāt Satversmē nostiprinātās pamattiesības. Pandēmijas kontekstā tās ir tiesības uz dzīvību (Satversmes 93.pants) un veselības aizsardzību (Satversmes 111.pants). Izvēloties noteiktu šo tiesību aizsardzības stratēģiju, ir sagaidāms, ka valsts ņems vērā aktuālās zinātnes atziņas un ekspertu viedokli, nevis pakļausies bieži vien iracionālu apsvērumu vadītam sabiedrības spiedienam.

Ministru kabinets savos paskaidrojumos atsaucas uz Slimību profilakses un kontroles centra sniegto informāciju par saslimstības rādītājiem, vakcinācijas efektivitāti (ietekmi uz risku saslimt ar Covid-19 smagā formā, hospitalizācijas un letāla iznākuma risku, infekcijas pārneses iespēju uz vakcinētām un nevakcinētām personām). Šī informācija balstīta statistikas datu analīzē, ekspertu viedokļos un zinātnes atziņās, tā nepārprotami apliecina arī vakcinēšanās piemērotību Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai, sevišķi šo aktualitāti rīkojuma izdošanas brīdī, kad Latvijā un visā pasaulē izplatījās lipīgais Covid-19 vīrusa Delta variants.

Tādējādi tiesa atzina, ka Slimību profilakses un kontroles centra sniegtie dati pietiekami apliecināja to, ka rīkojuma izdošanas brīdī, ņemot vērā, ka tobrīd izplatījās vīrusa Delta paveids (par Omikrona paveidu vēl tobrīd informācijas nebija), un kad vēl nebija lielas vakcinācijas aptveres Latvijā, kā arī personu, kas izslimojušas Covid-19 vīrusu, skaits vēl nebija sasniedzis tādu apmēru, kāds tas ir pašreiz, ka vakcinēšanās bija piemērotākais veids, lai apkarotu Covid-19 vīrusa izplatīšanos.

Atbilstoši Ministru kabineta 2012.gada 3.aprīļa noteikumu Nr.241 „Slimību profilakses un kontroles centra nolikums" 3.punktam Slimību profilakses un kontroles centram ir noteiktas vairākas funkcijas, tajā skaitā, izstrādāt uz zinātniskiem pierādījumiem balstītus un labākajai starptautiskajai praksei atbilstošus priekšlikumus veselības aprūpes un sabiedrības veselības politikas veidošanai un sniegt priekšlikumus par šīs politikas prioritātēm, organizēt infekcijas slimību profilakses un izplatības ierobežošanas pasākumus, tai skaitā pasākumus iedzīvotāju grupās, kas pakļautas paaugstinātam infekciju riskam vai piederīgas īpašām riska grupām.

Tātad Slimību profilakses un kontroles centrs savas funkcijas veic ne tikai, pamatojoties uz iestādē strādājošo speciālistu zināšanām, bet arī uz zinātniskiem, starptautiskajā praksē atbilstošiem pierādījumiem. Tādējādi tiesai nav pamata atzīt, ka, pieņemot rīkojumu, Slimību profilakses un kontroles centra sniegto viedokli būtu pamats apšaubīt.

[5.9.3] Tā kā rīkojumam bija ilgstoša iedarbība, jāņem vērā, ka tā spēkā esības laikā sāka izplatīties vīrusa Omikrona variants.

No Ministru kabineta 2022.gada 6.janvāra ārkārtas sēdes darba kārtības ir redzams, ka tajā ir uzklausīta informācija par epidemioloģiskās drošības situāciju. No prezentācijas, kurā ietverta atsauce uz zinātnisko literatūru, izrietēja, ka vakcinācijas efektivitāte pret simptomātisku slimību ar Omikrona variantu ir ievērojami zemāka nekā salīdzinājumā ar Delta variantu un strauji samazinās laika gaitā. Tomēr aizsardzība pret hospitalizāciju ir daudz lielāka nekā pret simptomātisku slimību, jo īpaši pēc balstvakcinācijas, kad vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju ir tuvu 90%. Tādējādi, mainoties faktiskajiem apstākļiem, Ministru kabinets ir pārvērtējis izvēlētā līdzekļa piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai, vakcināciju joprojām atzīstot par pietiekami efektīvu līdzekli. Šāds secinājums saskan arī ar lietas izskatīšanas brīdī aktuālajām zinātnes atziņām. Proti, 2022.gada 17.martā publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (11.nedēļa) norādītais liecina, ka pret vīrusa Omikrona variantu pirmos trīs mēnešus vakcīnu divu devu aizsardzība attiecībā uz simptomātisku saslimšanu ir 25–70%, savukārt pret hospitalizāciju tā ir 65–85% (pieejams *https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061532/Vaccine_surveillance_report_-_week_11.pdf*).

Nozīme ir arī tam, ka Ministru kabineta sēdē, kurā tika lemts par ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022.gada 28.februārim, tika prezentētas Omikrona saslimstības un hospitalizācijas prognozes janvārī–februārī (pieejams *https://www.youtube.com/watch?v=YT4AhMmlayE&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFt6jWxJ6etHK3CgV&index=11 (35:52-50:45)*), kas norādīja uz būtisku saslimstības un hospitalizācijas pieaugumu. Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-1 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojumā Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cfa246-f3d8586b2af0*) ir vērsta uzmanība uz vīrusa Omikrona varianta izplatības sākšanos un vakcīnu efektivitātes mazināšanos, vienlaikus secinot, ka zibensveidīgas infekcijas izplatības novēršanai ir jāturpina jau ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, un nav pieļaujama to atcelšana.

Tādējādi, sākoties Omikrona varianta izplatībai, ir pārvērtēta ne vien izvēlētā līdzekļa piemērotība, bet arī nepieciešamība. Tā kā vakcinēšanos rekomendē un atzīst par efektīvu līdzekli starptautiskās veselības organizācijas, vietējie veselības nozarē strādājošie speciālisti, tad nav pamata apšaubīt izvēlēto epidemioloģiskās drošības nodrošināšanas pasākumu.

Tāpat tiesa ņēma vērā, ka Ministru kabinets, apsverot esošo situāciju un tās attīstības prognozes pēc ārkārtējās situācijas beigām, saskatīja iespēju iepriekš noteiktos ierobežojumus atvieglot. Proti, Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-436 „Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācija) (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b59bf4f1-5c0a-4af5-be5f-96c101965608*) ir skaidrots, ka attiecībā uz darba pienākumu veikšanu no 1.marta tiek atcelts pienākums veikt darba pienākumus tikai ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, bet, vadoties no Covid-19 izplatības tendencēm un vakcinācijas efektivitātes, tiek saglabāts nosacījums darba pienākumus klātienē veikt ar vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu atsevišķās jomās.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai konkrētais tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams. Šāds pienākums ir vienlīdz attiecināms arī uz Ministru kabinetu (*Satversmes tiesas 2015.gada 8.decembra sprieduma lietā Nr.2015-07-03 19.punkts*). Proti, ikvienai institūcijai, kas izdod normatīvos aktus, ir pienākums periodiski pārskatīt tās noteikto tiesisko regulējumu, lai izvērtētu tā nepieciešamību atbilstoši faktisko un tiesisko apstākļu izmaiņām, kuras tiesību normas pieņemšanas brīdī var būt grūti vai pat neiespējami prognozēt (*sal. Satversmes tiesas 2012 gada 2.maija sprieduma lietā Nr.2011-17-03 14.2.punkts)*. Tādējādi tiek nodrošināta tiesiskā regulējuma atbilstība faktiski pastāvošajām sabiedrības vajadzībām.

Apkopojot minēto, Ministru kabinets ir ņēmis vērā aktuālo situāciju un zinātnes atziņas, ierobežojumus atvieglojot tiklīdz tas ir bijis iespējams.

[5.10] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 4.punktam iestāde lemj par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Izskatāmajā lietā, no vienas puses, ir salīdzināmas pieteicēja tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas iekļauj tiesības uz pašnoteikšanos lemt par savu ķermeni, un pakārtoti tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, un, no otras puses, ar rīkojumu noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, proti, sabiedrības drošība un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība.

Tiesa atzina, ka pieteicējam uzliktais ierobežojums – pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu, – ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t.i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, tajā skaitā smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), savukārt ar rīkojumu noteiktais pienākums skar šaurāku personu loku. Ir būtiski, ka nekontrolēta Covid-19 izplatība varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību, kas ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā.

Nav noliedzams, ka vīrusa nekontrolētas izplatības apstākļos inficējas arī vakcinētie, bet, lielākoties, viņi ir pasargāti no smagas slimības gaitas un Covid-19 izraisītas nāves.

Ierobežojuma mērķis nebija atstādināt personas no darba pienākumu veikšanas, bet gan nodrošināt pēc iespējas drošus darba apstākļus, ja ir nepieciešams ierasties darba vietā un nav iespējams pilnībā veikt darba pienākumus attālināti.

Pieteicējs nav norādījis uz īpašiem apstākļiem, kuru rezultātā tiktu apdraudēta viņa veselība, nav iesniedzis pierādījumus (medicīnisku dokumentāciju), kas apliecinātu objektīvus ar veselību saistītus iemeslus, lai atliktu vai neveiktu vakcināciju.

Vērā ņemams, ka vakcinēšanās pienākums nav absolūts, proti, pastāv izņēmums attiecībā uz personām, kuras ir pārslimojušas vai kurām ir kontrindikācijas vakcinācijai. Tiesību normas arī paredz mehānismu kompensācijas saņemšanai par iespējamu veselībai nodarītu kaitējumu vakcinācijas rezultātā. Pirmkārt, noteikumu Nr.662 216.punktā noteikts, ka visus izdevumus, kas saistīti ar Covid-19 vakcināciju, tās organizēšanu, pārraudzību un kontroli, vakcīnu iegādi, medicīniskās dokumentācijas noformēšanu, vakcīnu ievadīšanu, kā arī ar vakcinācijas izraisīto komplikāciju (blakusparādību) ārstēšanu, finansē no valsts pamatbudžeta. Otrkārt, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7}panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Ministru kabinets atbilstoši Ārstniecības riska fonda atlīdzības izmaksas principiem un apmēriem nosaka kompensācijas piešķiršanas un izmaksas kārtību, ja vakcinācijas pret Covid-19 infekciju izraisīto blakusparādību dēļ nodarīts smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai, kā arī kārtību, kādā atlīdzina ar ārstniecību saistītos izdevumus, ja tā bijusi nepieciešama, lai novērstu vai mazinātu nodarītā smagā vai vidēji smagā kaitējuma sekas.

Tāpat saskaņā ar žurnālā „The Lancet Microbe" publicētajā rakstā The durability of immunity against reinfection by SARS – CoV-2: a comparative evolutionary study sniegto informāciju nevakcinētām personām ir ļoti iespējama atkārtota inficēšanās ar SARS-CoV-2 vīrusu, kas izraisa saslimšanu ar Covid-19. Spēcīga aizsardzība pēc dabiskas infekcijas ir īslaicīga, tādēļ atkārtota inficēšanās var notikt pat trīs mēnešu laikā. Tas ir saistīts arī ar to, ka rodas jauni SARS-CoV-2 varianti. Ilgtermiņā pandēmijas atrisinājumu, slimības un mirstības riska mazināšanu nevar panākt bez vakcinācijas tikai ar dabisko imunitāti, kas iegūta pārslimošanas rezultātā. Paļaušanās uz imunitāti, kas veidojas pārslimošanas rezultātā, bez plaši noritošas vakcinācijas apdraud miljoniem cilvēku dzīvību, radot lielu reinfekcijas, saslimstības un nāves gadījumu skaitu pasaulē. Šāda informācija izriet no nesen žurnālā „The Lancet Microbe" publicētā raksta The durability of immunity against reinfection by SARS-CoV-2: a comparative evolutionary study (pieejams *https://www.thelancet.com/journals/lanmic/article/PIIS2666-5247(21)00219-6/fulltext*). Tieši tāpēc arī cilvēkiem, kuri ir pārslimojuši Covid-19, tiek rekomendēts vakcinēties. Vakcinācija ātrāk mazina SARS-CoV-2 vīrusa iespējas veidot jaunas un bīstamas mutācijas, jo tās var rasties tikai tad, ja vīrusam izdodas iekļūt cilvēka šūnās un pavairoties.

Jāņem vērā, ka pandēmija ir globāls izaicinājums, kas jārisina nekavējoties, pat ja zinātne atsevišķos gadījumos vēl nespēj sniegt absolūti pārliecinošas atbildes uz sarežģītiem jautājumiem un ekspertu viedoklis laika gaitā, balstoties uz jauniegūtiem pierādījumiem, ir mainījies. Valsts pienākums ir aizsargāt ikviena dzīvību un veselību. Slimību profilakses un kontroles centra sniegtā informācija par saslimstības rādītājiem, vakcinācijas efektivitāti (ietekmi uz risku saslimt ar Covid-19 smagā formā, hospitalizācijas un letāla iznākuma risku, infekcijas pārneses iespēju), kas balstīta statistikas datu analīzē, ekspertu viedokļos un zinātnes atziņās, apliecināja vakcinēšanās piemērotību Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai rīkojuma pieņemšanas brīdī.

Atsaucoties uz tiesību doktrīnu, tiesa norādīja, ka pamattiesības garantē personas brīvību, taču šo brīvību valstij jāgarantē ekskluzīvi nevis vienai konkrētai personai, bet visām personām vienlaikus. Šā iemesla dēļ vienas personas pamattiesības ierobežo citas personas pamattiesības. Līdz ar to pamattiesību ierobežošana ir loģiska nepieciešamība demokrātiskā tiesiskā valstī, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvu šo pamattiesību īstenošanu un ikvienas personas brīvību un drošību.

Turklāt pamattiesību īstenošanā nozīmīga loma ir pašas personas vērtību sistēmai un sociālajai pašregulācijai. Visupirms pamattiesību ierobežošanu attiecībā uz sevi veic pati persona, noteicot savu rīcību attiecībā pret citām personām vai sabiedrību kopumā. Demokrātiskas tiesiskas valsts funkcionēšanas priekšnoteikums ir katras atsevišķas personas spēja pašierobežot savu egoistisko brīvību un rīkoties atbildīgi.

Pat Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 29.pants noteic, ka katram cilvēkam ir pienākumi pret sabiedrību, un, īstenojot savas tiesības un brīvības, katram cilvēkam ir jāpakļaujas tikai tiem ierobežojumiem, kas noteikti likumā un kuru vienīgais mērķis ir pienācīgi atzīt un

cienīt citu cilvēku tiesības un brīvības, kā arī apmierināt morāles, sabiedriskās kārtības un vispārējas labklājības taisnīgās prasības demokrātiskā sabiedrībā.

Līdz ar to tiesa atzina, ka konkrēto tiesību (tiesības uz nodarbinātību un darba samaksu) ierobežojums atbilst Satversmes 116.pantā ietvertajam mērķim, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

Apkopojot minēto, tiesa secināja, ka labums, ko iegūst sabiedrība no šāda ierobežojuma, rīkojuma izdošanas laikā bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

[5.11] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 3.punktam iestāde lemj par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses.

Kā norādīts juridiskajā literatūrā, ja tiek secināts, ka attiecīgo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citu – mazāk ierobežojošu vai mazāk resursus patērējošu līdzekli – attiecīgais līdzeklis ir jānomaina.

Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta spriedumā sniegta norāde nefarmaceitiskiem pasākumiem Covid-19 izplatības ierobežošanā, proti, „Nefarmaceitiskie pasākumi – sociālā distancēšanās, pulcēšanās ierobežojumi, pienākums valkāt sejas masku, roku mazgāšana, virsmu dezinfekcija – ir zinātnē vispāratzīti efektīvi līdzekļi, lai ierobežotu tādu vīrusu izplatību, kuri izplatās ar elpceļu pilieniem, tai skaitā arī SARS-CoV-2 izplatību. Šādu pasākumu efektivitāte bija atzīta jau pirms Covid-19 pandēmijas (sk., piemēram, *Pasaules Veselības organizācijas 2019.gada 19.septembra publikāciju „Non-pharmoceutical public health measures for mitigating the risk and impact of epidemic and pandemic influenza"*. Pieejama: *www.who.int*). Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs rekomendēja izmantot nefarmaceitiskos pasākumus arī Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, uzsverot, ka, izņemot vakcināciju, nefarmaceitiskie pasākumi ir efektīvākais līdzeklis infekcijas izplatības ierobežošanai (sk. *Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra 2020.gada 24.septembra publikāciju „Guidelines for the implementation of nonpharmaceutical interventions against COVID-19"*.Pieejama: *www.ecdc.europa.eu*). No zinātniskajām publikācijām, kurās aprakstīti pētījumi par nefarmaceitisko pasākumu efektivitāti SARS-CoV-2 izplatības ierobežošanā, izriet atšķirīgi secinājumi par to, cik augsta ir konkrētu nefarmaceitisko pasākumu efektivitāte. Šīs atšķirības ir iespējams izskaidrot ar pētījumiem izraudzīto metodoloģiju, zinātniekiem pieejamo un izmantoto datu izlasi, kā arī attiecīgo valstu individuālajiem faktoriem, kurus grūti iekļaut efektivitātes novērtējumā, piemēram, ar demogrāfisko stāvokli valstī, konkrēto nefarmaceitisko pasākumu regulējuma niansēm un vairāku nefarmaceitisko līdzekļu vienlaicīgu piemērošanu un ieviešanas secību. Tomēr no zinātniskajiem pētījumiem izriet nepārprotams secinājums, ka nefarmaceitiskie pasākumi, it sevišķi tādi pasākumi, kuru rezultātā cilvēki vispār nevar pulcēties konkrētās augstas cilvēku koncentrācijas vietās, proti, skolu, universitāšu, darbavietu, tirdzniecības vietu slēgšana, ļauj būtiski samazināt vīrusa SARSCoV-2 izplatību (sk., piemēram: *Brauner J. M., Mindermann S. et al. Inferring the effectiveness of government interventions against COVID-19*. Pieejams: www.science.org; *Hunter P. R., ColónGonzalez F. J. et al. Impact of nonpharmaceutical interventions against COVID19 in Europe in 2020: a quasiexperimental non-equivalent group and time series design study*. Pieejams: www.ncbi.nlm.nih.gov; *Sharma M., Mindermann S. et al. Understanding the effectiveness of government interventions against the resurgence of COVID-19 in Europe*. Pieejams: *www.nature.com*)."

Rīkojuma 5.3.apakšpunkts noteica prasību vakcinēties, bet rīkojuma 5.1.1.apakšpunkts paredzēja attālināta darba iespējas, ja darba specifika to pieļauj. Tādējādi ir apsverams, vai attālināta darba iespējas bez prasības vakcinēties ir tikpat efektīvs līdzeklis svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšanai.

Atsaucoties uz Senāta 2020.gada 17.marta sprieduma lietā Nr.A420224317 18.punktu, tiesa norādīja, ka izpildvaras funkcijas ir nodrošināmas nepārtraukti un pēc iespējas visefektīvākajā veidā. Valsts pārvaldei ir jābūt efektīvai gan no organizācijas, gan funkciju veikšanas viedokļa. Tas nozīmē arī cilvēkresursu efektīvu izmantošanu.

Minētais bija īpaši aktuāls ārkārtējās situācijas laikā, kad Covid-19 infekcijas Deltas varianta lipīguma dēļ vienlaikus inficējās ļoti liels skaits cilvēku. Šādā situācijā varēja rasties pēkšņa nepieciešamība darbiniekam, kas savus ikdienas pienākumus var veikt pat pilnībā attālināti, aizvietot prombūtnē esošu darbinieku, kura pienākumus pilnībā attālināti veikt nebija iespējams. Tādējādi darbiniekam bija jābūt gatavam jebkurā brīdī savus pienākumus veikt klātienē un nebija pamata paļauties uz iespēju visu ārkārtējās situācijas laiku strādāt tikai attālināti.

Rīkojuma izdošanas brīdī situācija pasliktinājās un prognozes liecināja, ka saslimušo skaits pieaugs vēl. Tāpat laika periodā no 2021.gada 21.oktobra līdz 14.novembrim visā Latvijā bija noteikta mājsēde, lai maksimāli ierobežotu klātienes kontaktus.

Tiesas vērtējumā situācijās, kas prasa valsts un pašvaldību institūciju kopīgu iesaisti krīzes atrisināšanā, jebkuram darbiniekam, kura alga ir atkarīga no valsts un pašvaldības budžeta līdzekļiem, ir jālīdzdarbojas krīzes novēršanā. Ar rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietverto prasību tiek nodrošināts, ka ikviena persona, kura saņem algu no valsts un pašvaldības budžeta līdzekļiem, līdzdarbojas ar Covid-19 infekcijas izplatību saistītās krīzes novēršanā, gan palīdzot samazināt sabiedrībā valdošās šaubas par vakcīnu drošumu, gan samazinot risku noslogot veselības aprūpes sistēmu smagas saslimšanas gadījumā.

Prof. Ph.D. (Cantab.) Ineta Ziemele juridiskajā literatūrā ir izteikusi viedokli, ka burtiska un no konteksta un sistēmas atrauta 5.3.apakšpunkta interpretācija var atsevišķos izņēmuma gadījumos novest pie valsts funkciju īstenošanas traucējuma, ja amatpersona nevar pildīt amata pienākumus un citas iespējas nav izsvērtas, bet šī amatpersona (darbinieks) konkrētās funkcijas veikšanai ir nepieciešama, un tad var rasties šī punkta satversmības jautājumi. Rīkojuma mērķis nebija veidot regulējumu, kas traucētu valsts funkciju īstenošanu. Šāds rezultāts, piemērojot 5.3.apakšpunktu, novestu līdz absurdam un būtu pretrunā rīkojuma mērķim.

Kā tiesas sēdē paskaidroja pieteicējs, viņš strādā par elektromontieri akciju sabiedrībā /Nosaukums A/, novērš bojājumus, lai arī ar cilvēkiem kontakta nav, attālināti darba pienākumus veikt nevar.

No minētā tiesa secināja, ka pieteicēja darba specifika nepieļauj veikt darba pienākumus attālināti, kas savukārt nozīmē, ka ir jāierodas darba vietā darba pienākumu veikšanai.

[5.12] Par iebildi, ka pieteicējam netika dota iespēja uzrādīt veiktu antivielu testu darba pienākumu veikšanai, tiesa norādīja, ka ar antivielu jeb seroloģiskajiem testiem vērtē antivielu veidošanu pret vienu vai diviem vīrusa proteīniem - pret pīķa proteīnu (jeb S proteīnu) vai nukleokapsīdu. Pozitīvs antivielu testa rezultāts var būt pierādījums pagātnē pārslimotai infekcijai, taču nesniedz nekādu norādi par infekcijas norises laiku, kā arī tas nevar izslēgt šobrīd esošu infekciju. Pēc antivielu klātbūtnes nav iespējams spriest, kad cilvēks ir pārslimojis Covid-19, tādējādi tas neatbilst konceptam par pozitīva testa derīguma termiņu (180 dienas). Savukārt Covid-19 vakcīnas cilvēka organismā stimulē gan antivielu veidošanos, gan šūnu imunitāti, kurā iesaistītas tādas šūnas kā citotoksiskie T limfocīti jeb galētājšūnas un līdzētājšūnas, un abi šie imunitātes pamata mehānismi ir vienlīdz nozīmīgi kopējai aizsardzībai pret saslimšanu ar Covid-19. Iespējams, ka nākotnē, ja tiks iegūti pietiekami zinātniski pierādījumi par pārslimošanas sertifikāta izsniegšanu, pamatojoties uz antivielu testiem, attiecīgajām personām tiks izsniegts Covid-19 pārslimošanas sertifikāts. Līdzīga informācijas ir norādīta arī Eiropas Komisijas mājaslapā, proti, Eiropas Savienības regulējumā par digitālo Covid sertifikātu noteikts, ka pārslimošanas sertifikātus drīkst izsniegt tikai pēc pozitīva nukleīnskābes amplifikācijas testa (NAAT), jo pašreizējais zinātnes atziņu līmenis neļauj izsniegt pārslimošanas sertifikātus, pamatojoties uz antivielu testiem. Proti, pats antivielu pastāvēšanas fakts un to daudzums nevar tikt interpretēts kā tieša norāde uz aizsargājošu imunitāti, un nepastāv dažādu antivielu testu salīdzinājums un kritēriji Eiropas Savienības mērogā. Tāpat arī vēl nav zināms, vai antivielas, ko var atklāt ar pašlaik izmantotajiem komerciālajiem testiem, aizsargātu no inficēšanās ar jauniem SARS-CoV-2 variantiem. Ir ļoti daudz antivielu testu, un ir ārkārtīgi grūti salīdzināt to rezultātus (*https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/movement-and-residence/eu-digital-covid-certificate-vaccinations-and-travel-restrictions_en).*

[5.13] Pieteicējs atsaucas uz Austrālijas, Ukrainas, Itālijas, Igaunijas tiesu praksi, kur atzīts, ka atbrīvošana no darba uzdevumu pildīšanas vakcinācijas

neesamības dēļ ir prettiesiska un antikonstitucionāla.

No interneta vietnēs pieejamās informācijas tiesa nevar pārliecināties par minēto nolēmumu spēkā stāšanos un tajos atspoguļoto faktisko apstākļu un strīdus jautājumu aspektu. Ar jēdzienu „judikatūra" apzīmē tikai spēkā stājušos un par „labiem un pareiziem" atzītu tiesu nolēmumu kopumu (tiesu prakses daļu), kas ietver abstrakta rakstura juridiskas atziņas, ko tiesa konkrētajā gadījumā var izmantot argumentācijā, lai pamatotu savu lēmumu. Līdz ar to tiesa šajā lietā nevar atsaukties uz pieteicēja norādīto tiesu praksi, jo tā nav nodibināta ar spēkā stājušos tiesas spriedumu.

[5.14] Ņemot vērā minēto, tiesa secināja, ka rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunktā noteiktais pienākums vakcinēties ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, un tas ir samērīgs. Proti, likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Tiesa atzina, ka labums, ko iegūst sabiedrība, nosakot vakcinēšanās pienākumu, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto zaudējumu.

Ievērojot minēto, pārsūdzētais rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkts attiecībā pret pieteicēju ir atzīstams par tiesisku.

[5.15] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Tā kā tiesa nekonstatēja rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkta prettiesiskumu, tad, nekonstatējot pret pieteicēju vērstu prettiesisku administratīvo aktu, atlīdzinājuma piešķiršanai nav pamata.

[6] Pieteicējs par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību daļā par rīkojuma 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu, kura pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Pieteicējam noteiktais ierobežojums pēc būtības atņem viņam cilvēktiesības.

[6.2] Rīkojuma apstrīdētie punkti ir izdoti pretēji likumam, tāpēc tie ir atzīstami par prettiesiskiem. Ministru kabinets pārsniedzis savu deleģējumu un pārkāpis patvaļas aizlieguma principu.

[6.3] Administratīvā akta pamatojums nevar būt Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4.panta pirmās daļas 7.punkts, kā arī Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta trešā daļa, jo šīs normas nav norādītas rīkojuma preambulā. Turklāt Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta ceturtā daļa nedod Ministru kabinetam pilnvaras imperatīvi noteikt obligāto vakcināciju.

[6.4] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir iejaucies arī strādājošo (nodarbināto) personu tiesībās uz iztikas nopelnīšanu. Pirmās instances tiesa savā spriedumā šo pamattiesību ierobežojuma aspektu nav vērtējusi, lai gan pieteicējs uz to bija norādījis.

[6.5] Par pamattiesību ierobežošanas leģitīmo mērķi nevar uzskatīt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšanu, jo to neparedz ne Satversmes 116.pants, nedz arī tas izriet no Satversmes pamattiesību aizsardzības sistēmas.

[6.6] Tiesa nav pārbaudījusi, vai ar noteikto ierobežojumu ir sasniegts leģitīmais mērķis. Ar noteikto ierobežojumu leģitīmais mērķis nevarēja tikt sasniegts.

[6.7] Ar rīkojumu nav gūts nekāds sabiedrības labums, ir panākts pretējais, proti, kaitējums dēļ tā, ka vakcinētie cilvēki turpināja strādāt klātienē un jau ārkārtējās situācijas laikā slimoja divas reizes biežāk, tādēļ arī netika nodrošināta valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktība.

[6.8] Tiesa nav vērtējusi pateicējā iesniegtos materiālus un pierādījumus, kas apliecina vakcīnu kaitīgumu un epidemioloģisko ierobežojumu nelietderīgumu.

[6.9] Anglijas valdības oficiālajā tīmekļvietnē (*https://www.ons.gov.uk/*) ievietotie dati parāda, ka kopš 2022.gada aprīļa, izvērtējot nāves gadījumu skaitu uz 100 000, pilnībā vakcinētā populācijas daļa biežāk mirusi no Covid-19, kas apliecina, ka vakcīnām ir pat negatīvs efekts uz mirstības mazināšanu.

[6.10] Tiesa nav piešķīrusi vienlīdzīgu nozīmi pieteicēja sniegtajiem argumentiem un pierādījumiem lietā, kas ir publiski pieejami, bet priekšroku devusi Ministru kabineta argumentiem. Tādējādi tiesa ir pārkāpusi vienlīdzības un objektivitātes principu.

[6.11] Tiesa, skatot lietu pēc būtības, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 247.panta trešo daļu, jo mainījusi rīkojuma pamatojumu.

[6.12] Vakcīnas pret Covid-19 ir eksperimentālas gēnu terapijas zāles, tās rada neatgriezenisku kaitējumu cilvēku veselībai un nopietnus draudus dzīvībai (un neizbēgami turpinās radīt ilgtermiņā). Vakcīnas nepasargā no vīrusa transmisijas un saslimšanas, vakcīna ir bioloģiskais ierocis – militārs produkts militārā projektā.

[6.13] Ziņojumi par nāves gadījumiem kopš 2021.gada, kad Covid-19 vakcīnas tika atļauts izplatīt tirgū, jau pirmajos mēnešos daudzkārt pārsniedza tādu ziņojumu par nāvēm skaitu, kāds bijis pēdējos 30 gados par visām vakcīnām kopā. Šis fakts ir būtisks un tam jākalpo kā izšķirošam argumentam.

[6.14] Slimību profilakses un kontroles centra sniegtais viedoklis izskatāmajā lietā nav vērtējams kā objektīvā patiesība. Lai pārliecinātos par minētās iestādes viedokļa pareizību, būtu nepieciešams neatkarīgu speciālistu/ekspertu sniegts atzinums vai arī neatkarīgas iestādes sniegts atzinums. Taču šādu atzinumu nepieciešamību tiesa lietā nav vērtējusi.

[6.15] Tiesa nav vērtējusi pieteicēja izslimošanas faktu gan 2021.gada maijā, gan 2022.gada februārī. Pieteicējs tiesu par to informēja tiesas sēdē.

[7] Veselības ministrija iesniedza Administratīvajā apgabaltiesā paskaidrojumu, kurā lūgts noraidīt pieteicējas apelācijas sūdzību, jo tajā nav norādīti nozīmīgi apstākļi, kas būtu tiešā veidā attiecināmi uz pieteicēju un kas norādītu uz to, ka pirmās instances tiesas spriedums varētu būt nepamatots. Apelācijas sūdzības pamatā ir vispārīgi argumenti un nepiekrišana ar valstī noteikto tiesisko situāciju. Pieteicēja nepiekrišana pirmās instances tiesas apsvērumiem un secinājumiem par rīkojuma 5.3.apakšpunkta tiesiskumu un pieteicēja atšķirīgais redzējums par lietas faktiskiem apstākļiem un lietas iznākumu nevar būt par pamatu pirmās instances tiesas sprieduma pamatotības apšaubīšanai un tā atcelšanai.

[8] Pieteicējs iesniedza apgabaltiesā paskaidrojumu, kurā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[8.1] Pieteicējs lūdz tiesu vērtēt rīkojuma 5.2 un 5.3.apakšpunktu no ekonomiskā un labklājības aspekta, kas būtiski ietekmēja pieteicēja ikdienu dīkstāves laikā. Vienlīdz tiesai bija jāvērtē Ministru kabineta morālā ētika izdot šo normatīvo aktu.

[8.2] Pieteicējs uzsver, ka rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkts radījis diskriminējošu un nevienlīdzīgu attieksmi pret pieteicēju.

[8.3] Zinātniskie dati par vīrusa un vakcīnu efektivitāti, iedarbību un drošību ir/bijuši atšķirīgi un neskaidri, gan vīruss, gan izmantotās vakcīnas ir jaunas, zinātnieku vidū nav vienprātības, un pastāvīgi tiek iegūts vairāk datu.

[8.4] Covid-19 sertifikāta ieviešana rada risku nelikumīgai datu manipulācijai, it īpaši ņemot vērā, ka tiek prasīti „jūpašie dati" par vakcināciju un slimībām. Tas apdraud personas datu aizsardzību un var veicināt nelikumīgu datu izmantošanu.

[8.5] Spriedumā tiesa neņēma vērā svarīgu faktoru - pieteicējs bija izslimojis Covid-19 un organismā bija augsts dabīgo antivielu daudzums.

[8.6] Tiesa vienā gadījumā atsaucas uz starptautisko pieredzi, taču citas lietas, kas tieši saistītas ar Covid-19 slimību un analogiem ierobežojumiem cilvēku pamattiesībās, ignorē. Piemēram, tiesa nav ņēmusi vērā Igaunijas tiesu praksi.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus kopsakarā ar lietas dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās. Savukārt Administratīvā procesa likuma 263.panta otrā daļa noteic, ja spriedums pārsūdzēts kādā daļā, nepārsūdzētajā daļā tas stājas spēkā, kad beidzies termiņš tā pārsūdzēšanai.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 8.decembra spriedumu noraidīts pieteicēja pieteikums par rīkojuma 5.2. un 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu 4942,47 *euro* atlīdzināšanu.

Pieteicējs ir iesniedzi apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu daļā par rīkojuma 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu. Līdz ar to apgabaltiesai ir jāizskata lieta daļā par rīkojuma 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu 4942,47 *euro* atlīdzināšanu.

[11] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pareizi identificējusi un piemērojusi tiesību normas, tiesas sprieduma pārsūdzētajā daļā norādītā motivācija ir pareiza un pietiekama, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu tai pievienojas un izvērstāku argumentāciju nenorāda.

Par apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem Administratīvā apgabaltiesa norāda turpmāko.

[12] No pieteicēja apelācijas sūdzības saprotams, ka pieteicējs iebilst pret Ministru kabineta kompetenci un pilnvarām noteikt rīkojuma 5.3.apakšpunktā minēto ierobežojumu, kā arī vakcinēšanās piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā praksē ir atzinusi, ka Covid-19 vīrusa radītais apdraudējums sabiedrības veselībai bija ļoti nopietns, un jāņem vērā, ka zināšanas par vīrusa īpašībām un bīstamību pandēmijas sākumposmā bija ļoti ierobežotas un tādēļ valstīm bija ātri jāreaģē šajā laikposmā. No tā izriet, ka attiecībā uz šo lietu tiesai jāņem vērā konkurējošās intereses ļoti sarežģītajā pandēmijas kontekstā un jo īpaši pozitīvo pienākumu, kas uzlikts Cilvēktiesību konvencijas dalībvalstīm aizsargāt to jurisdikcijā esošo personu dzīvību un veselību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2022.gada 5.septembra spriedums lietā „Affaire Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) c. Suisse", iesnieguma Nr.21881/20, 84.punkts*).

Valstij ir plaša rīcības brīvība, nosakot obligāto vakcinācijas pienākumu, lai aizsargātu gan indivīda, gan sabiedrības veselību. Veselības aprūpes politikas jautājumi principā ietilpst valsts iestāžu rīcības brīvības robežās, jo tās vislabāk spēj izvērtēt prioritātes, resursu izmantošanu un sociālās vajadzības (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička and Others v. the Czech Republic", iesnieguma Nr. 47621/13, 274.punkts*). Tiesa arī uzsvēra, ka šai rīcības brīvībai ir jābūt plašai (*turpat, 280.punkts*).

Senāts, izskatot līdzīgu lietu, kurā tika vērtēts ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu noteiktā prasība vakcinēties valsts un pašvaldību institūciju amatpersonām un darbiniekiem, jau ir vērtējis deleģējumu Ministru kabinetam izdot rīkojumu. Senāts atzina, ka Ministru kabinets ir rīkojies tam likumā „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" un Epidemioloģiskās drošības likumā noteikto tiesību ietvaros. Tāpat Senāts secināja, ka Ministru kabinets ir deleģēts izsludināt ārkārtējo situāciju valsts apdraudējuma gadījumā, tostarp, ja būtiski apdraudēta cilvēku veselība un dzīvība. Minētā tiesiskā režīma laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldības institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus (*S e n ā t a 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 8.–9.punkts*).

Likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8.panta pirmajā daļā ir uzskaitītas Ministru kabineta tiesības, izsludinot ārkārtējo situāciju, noteikt konkrētus ierobežojumus, savukārt panta otrā daļa pilnvaro Ministru kabinetu papildus tiem noteikt arī citus konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamos pasākumus (*turpat, 11.punkts*).

Arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrā daļa noteic, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Saskaņā ar minētā likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskā drošība ietver arī iedzīvotāju vakcināciju. Tādējādi Ministru kabineta kompetencē ir noteikt epidemioloģiskās drošības pasākumus (tai skaitā iedzīvotāju vakcināciju) infekcijas slimību izplatības ierobežošanai.

Ievērojot minētās tiesību normas un piesardzības principu, Senāts atzinis, ka tieši Ministru kabineta ziņā ir nodrošināt līdzsvaru starp veselības aizsardzības konstitucionālās vērtības mērķi un visām personām, kas dzīvo valsts teritorijā, piešķirto tiesību un brīvību ievērošanu. Ministru kabinets, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas dinamiku, paredzamo vakcinācijas kampaņas tempu un jaunu, lipīgāku vīrusa variantu parādīšanos, bija novērtējis, ka joprojām pastāv ievērojams epidēmijas izplatīšanās risks. Līdz ar to tieši Ministru kabinets varēja novērtēt, kāda apjoma ierobežojumus nepieciešams ieviest šādā situācijā, un izdot attiecīgu vispārīgo administratīvo aktu apdraudējuma novēršanai (*turpat, 15.punkts*).

Kā to atzinis Senāts, apstāklis, ka minētajās tiesību normās likumdevējs nav tiešā tekstā paredzējis Ministru kabinetam tiesības izdot vispārīgo administratīvo aktu, neierobežo Ministru kabinetu izdot šādu administratīvo aktu, lai ieviestu drošības pasākumus infekcijas slimības izplatības ierobežošanai pandēmijas laikā. Šādas tiesības Ministru kabinetam izriet arī no šā sprieduma iepriekšējos punktos minētās kompetences rīkoties ārkārtējās situācijas laikā, lai novērstu attiecīgo apdraudējumu (*turpat, 12.punkts*).

Tātad Ministru kabinets, izdodot rīkojumu, ir darbojies savas kompetences robežās, lai novērstu Covid-19 infekcijas izplatību.

Atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajai daļai Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā.

Saeima 2021.gada 14.oktobra sēdē nolēmusi atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 11.janvārim (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_lmp.nsf/0/E1ADEA9A00B2EA9BC225876E004601EB OpenDocument; aplūkots 2023.gada 17.martā*; *ar Ministru kabineta 2022.gada 7.janvāra rīkojumu Nr.2 „Grozījumi Rīkojumā" ārkārtējā situācija tika pagarināta līdz 2022.gada 28.februārim*).

Tātad rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir arī Saeimas akceptēts atbilstoši likuma „Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajai daļai.

Tādējādi, tā kā Latvijā no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 28.februārim bija izsludināta ārkārtējā situācija, tā kā Ministru kabinetam šajā laikā bija tiesības noteikt nepieciešamos pasākumus valsts apdraudējuma novēršanai, tai skaitā ierobežot valsts fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus, un rīkojuma apakšpunktā bija paredzēti pasākumi Covid-19 izplatības ierobežošanai, atzīstams, ka rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir izdots saskaņā ar likumu un Ministru kabinetam rīkojoties likumā noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

[13] Pieteicējs pēc būtības apelācijas sūdzībā ir iebildis pret to, ka ar vakcinēšanos iespējams sasniegt leģitīmo mērķi. Pieteicēja ieskatā noteiktais ierobežojums nav samērīgs, uzsverot, ka leģitīmais mērķis nav sasniegts (tiesa to nav vērtējusi).

Senāts 2023.gada 31.maijā spriedumā lietā Nr.SKA-364/2023 ir arī vērtējis un atzinis, ka rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktajam ierobežojumam ir leģitīms mērķis (*minētā sprieduma 16.–20.punkts*) un tas ir samērīgs (*21.–29. punkts*).

Lai izvērtētu, vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam, ir nepieciešams izvērtēt: 1) vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti

leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; un 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*piemēram, Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punkts, 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr.2017-18-01 21.3.punkts*).

No rīkojuma 5.3.apakšpunkta izriet prasība vakcinēties tikai tiem darbiniekiem un amatpersonām, kas strādā valsts un pašvaldību institūcijās (tai skaitā kapitālsabiedrībās), proti, tas skar valsts un pašvaldības institūciju darbinieku un amatpersonu pamattiesības. Savukārt personu loks, kuru pamattiesības uz veselību aizsargā aplūkotais tiesību ierobežojums, ir ievērojami plašāks un aptver sabiedrību kopumā. Attiecīgi pamattiesību ierobežojuma samērīguma kontekstā šajā lietā ir jāsamēro pieteicējam radītiem Satversmes 96. (tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību) un 101. un 106.pantā (tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai un pildīt valsts dienestu) minēto pamattiesību ierobežojumi ar citām konstitucionālajām vērtībām – citu cilvēku tiesībām uz veselību.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā judikatūrā ir konstatējusi, ka obligātā vakcinācija kā piespiedu medicīniska iejaukšanās ir iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību Cilvēktiesību konvencijas 8.panta izpratnē (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 15.marta spriedums lietā „Solomakhin v. Ukraine", iesnieguma Nr.24429/03, 33.punkts*). Vispārējs noteiktas rīcības aizliegums ir drastisks pasākums, kam nepieciešams saprātīgs pamatojums un īpaši nopietna pārbaude, ko veic tiesas, kuras ir pilnvarotas izsvērt attiecīgās intereses (*piemēram., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 19.janvāra sprieduma lietā „Lacatus v. Switzerland", iesnieguma Nr.14065/15, 101.punkts, 2005.gada 6.oktobra sprieduma lietā „Hirst v. The United Kingdom (No. 2)", iesnieguma Nr. 74025/01, 82.punkts*).

Apgabaltiesa jau norādīja, ka valstij ir plaša rīcības brīvība, nosakot obligāto vakcinācijas pienākumu, lai aizsargātu gan indivīda, gan sabiedrības veselību.

Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot, vai pastāv Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta pārkāpums, ņēma vērā vairākus aspektus: 1) vakcīnu drošību un efektivitāti un to, vai iestādes tās pastāvīgi uzrauga; 2) vakcinācijas izņēmumu esamību, piemēram, personām ar medicīniskām kontrindikācijām; 3) vai vakcināciju jāveic piespiedu kārtā; 4) kāda veida sankcijas tiek piemērotas personām, kas neievēro šo pienākumu; 5) vai vakcinācijas izmaksas sedz valsts veselības apdrošināšana; un 6) vai var saņemt kompensāciju par kaitējumu veselībai, ko izraisījusi obligātā vakcinācija (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku", iesnieguma Nr.47621/13, 285.–309.punkts*). Eiropas Parlaments ir norādījis, ka šie aspekti būtu jāņem vērā, arī vērtējot valsts uzlikto pienākumu pieteicējiem vakcinēties pret Covid-19 (*sk. European Parliament „Legal issues surrounding compulsory Covid-19 vaccination"*).

Pirmās instances tiesa minētos aspektus izskatāmajā lietā ir izvērtējusi pareizi.

[14] Satversmē ir iekļautas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, taču vienlaikus jāņem vērā, ka saskaņā ar ANO Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām ikvienam cilvēkam ir cilvēktiesības uz darbu, kas ietver ne tikai iespēju brīvi izvēlēties nodarbošanos (6.pants), bet arī tiesības uz drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem (7.panta „b" punkts). Līdz ar to darba ņēmēju aizsardzība ir attiecīgās valsts pienākums (*sk. Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlas-c19.org/vaccinationprinciples/*).

Jāņem vērā, ka ārkārtējās situācijas laikā darbavietas tika uzskatītas par vienu no nozīmīgākajiem sabiedrības mikrovides slimības pārnēsāšanas lokalizācijas punktiem. Tajā pašā laikā tiesību doktrīnā pastāv viedoklis, ka obligātai vakcinācijas politikai darbavietā ir jābūt galējam līdzeklim, un, ja tā tiek izmantota, tai ir jābalstās uz nepieciešamības un samērīguma principiem, un tai ir jābalstās uz valsts tiesību aktu regulējumu (*sk. Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlas-c19.org/vaccinationprinciples/*).

Pasākums, kas nav racionāli saistīts ar leģitīmu mērķi, nav nepieciešams. Attiecībā uz vakcinācijas prasībām saiknei starp pasākumu un tā mērķi jābūt pamatotai ar pieejamiem sabiedrības veselības un zinātniskiem pierādījumiem. Valdībai šāds pamats periodiski jāpārskata, lai nodrošinātu, ka saikne laika gaitā saglabājas konsekventa.

Nepieciešamība un samērīgums jānosaka, ņemot vērā darbinieku, pakalpojumu lietotāju un klientu pamatvajadzības. Jo īpaši tai būtu jābalstās uz objektīvu riska novērtējumu, kas nodrošina drošas un veselībai nekaitīgas darbavietas. Ja darba ņēmēji un/vai pakalpojumu lietotāji ir īpaši neaizsargāti pret Covid-19 iedarbību vai smagu saslimšanu, piemēram, veselības aprūpē un sociālajā aprūpē, obligātā vakcinācija tiek uzskatīta par pamatotāku. Nosakot proporcionalitāti, šādai politikai būtu jāveic „individuāls novērtējums", lai noteiktu, vai nevakcinēts darbinieks varētu radīt tiešus draudus citu cilvēku veselībai vai drošībai darbavietā. Jebkura obligātās vakcinācijas politika būtu pastāvīgi jāuzrauga vienlīdzības aspektā. Darba devējam ir pienākums konstruktīvi iesaistīties, ņemot vērā jebkādu nelabvēlīgu vienlīdzības ietekmi, ko izraisa obligātās vakcinācijas politika darbavietā (*sk. Prof King J., Prof Luiz Motta Ferraz O. L. M., Legal, Constitutional, and Ethical Principles for Mandatory Vaccination Requirements for Covid-19, pieejams: https://lexatlas-c19.org/vaccination-principles/*).

[15] Senāts ir atzinis, ka vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Pamatojoties uz valdošo zinātnisko pasaules uzskatu, Pasaules Veselības organizācija un citas pasaules institūcijas un organizācijas 2021.gadā rīkoja kampaņu par pēc iespējas plašāku vakcināciju pret Covid-19, jo tikai vakcinācija spēja ierobežot epidēmiju un samazināt tās negatīvās sociālās un ekonomiskās sekas. Šeit jāņem vērā publiski pieejamā informācija un dati, kas tajā laikā bija pieejami, ka inficēšanās varbūtība pēc vakcinācijas ir mazāka un ka, pat ja tā notiek, slimības gaita parasti ir vieglāka (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, 25.punkts*).

Pirmās instances tiesa spriedumā ir vērtējusi epidemioloģisko situāciju un ņēmusi vērā zinātnes atziņas, kas pastāvēja rīkojuma izdošanas un spēkā esības laikā, kopsakarā ar rīkojuma mērķiem. Ministru kabinets pamatoti uzskatīja, ka, ņemot vērā tā rīcībā esošās zinātniskās atziņas, Covid-19 vīrusa reproduktivitātes risks ir ievērojami samazināts starp vakcinētām personām un personām, kuras ir pārslimojušas Covid-19. Rīkojuma izdošanas brīdī zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā liecināja, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, hospitalizācijas un nāves risku, kā arī vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka starp Līgumslēdzējām pusēm pastāv vispārēja vienprātība, ko stingri atbalsta specializētās starptautiskās organizācijas, ka vakcinācija ir viens no veiksmīgākajiem un rentablākajiem veselības aizsardzības pasākumiem un ka katrai valstij būtu jācenšas panākt pēc iespējas augstāku vakcinācijas līmeni savu iedzīvotāju vidū (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā „Vavrička un citi pret Čehijas Republiku", iesnieguma Nr.47621/13, 277.punkts*).

Arī citu valstu konstitucionālās tiesas ir norādījušas, ka obligātā vakcinācija aizsargā indivīdu pret inficēšanos un apkārtējo sabiedrību un sabiedrību kopumā pret epidēmiju rašanos. Dažādu epidēmiju izraisītas infekcijas rada augstu risku personu dzīvībai vai vismaz veselībai. Tāpēc epidēmijas pasākumu, tostarp obligātās vakcinācijas, mērķis izriet no tiesību uz dzīvību institucionālās aizsardzības aspekta, t. i., no valsts pienākuma aizsargāt dzīvību (*Ungārijas Konstitucionālās tiesas 2021.gada 30.novembra lēmuma Nr.3537/2021 (XII. 22.) AB 49.punkts*).

Tādējādi vakcinācija ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai.

[16] Senāts ir atzinis, ka ierobežojuma leģitīmie mērķi ir citu cilvēku tiesību aizsardzība (apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības

nozares pārslodzi un mazināt novēršamo mirstību, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību) un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība (nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību - vērsts gan uz citu cilvēku tiesību aizsardzību, gan demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību) (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023, ECLI:LV:AT:2023:0531.A420247221.20.S, 20.punkts*).

Pieteicēja ieskatā par leģitīmo mērķi nevar uzskatīt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktības nodrošināšanu, jo to neparedz Satversmes 116.pants.

Vakcinācijas aptvere ir tiešā mērā saistīta ar citu cilvēku tiesību aizsardzību un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību, jo tas ir epidemioloģiskās drošības pasākums. Minētie leģitīmie mērķi ir norādīti arī Satversmes 116.pantā.

Valsts un pašvaldību institūcijas, arī kapitālsabiedrības, tiek veidotas, lai nodrošinātu valsts funkciju izpildi un sniegtu iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Ir būtiski, lai arī ārkārtējās situācijas laikā valsts un pašvaldības turpinātu pildīt svarīgas valsts funkcijas un nepārtrauktu sniegt pakalpojumus. Minētais ir saistīts ar citu cilvēku tiesību aizsardzību (piemēram, tiesībām saņemt medicīnisko palīdzību, tiesībām uz izglītību, aizsardzību pret noziedzīgiem nodarījumiem, palīdzību ugunsgrēka gadījumā, sabiedriskā transporta pakalpojumiem u. c.). Vienlaikus tas attiecas arī uz demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību.

Demokrātiskas valsts iekārtu raksturo valsts varas sadalījums trijos tās atzaros, proti, likumdevēja varā, izpildvarā un tiesu varā. Izpildvaras uzdevums ir visas sabiedrības interesēs īstenot dzīvē tos mērķus, ko likumdevējs ietvēris normatīvajos aktos (*Satversmes tiesas 2003.gada 18.decembra sprieduma lietā Nr.2003-12-01 9.punkts*). Tāpēc visas sabiedrības interesēs ir nodrošināt, ka valsts un pašvaldības institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas ir spējīgi veikt savus pienākumus. Satversmes 1.pantā nostiprinātais demokrātijas princips citastarp prasa valsts funkcijas īstenot atbilstoši demokrātiskas un tiesiskas valsts principiem. Valsts pārvaldes uzdevums ir īstenot šos principus dzīvē. Ierēdņi, kas nespēj izprast un īstenot šos principus, diskreditē valsti kopumā, līdz ar to mazinot valsts iedzīvotāju uzticību savai valstij un tās demokrātiskajai iekārtai (sal. *Satversmes tiesas 2007.gada 10.maija sprieduma lietā Nr.2006-29-0103 18.punkts*).

Tādējādi arī mērķis nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību ir leģitīms mērķis – tas ir vērsts gan uz citu cilvēku tiesību aizsardzību, gan demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību.

[17] Pieteicējs paudis bažas par vakcīnu drošumu.

Apgabaltiesa norāda, ka visas Latvijā izmantotās vakcīnas pret Covid-19 ir reģistrētas Eiropas Zāļu aģentūrā, tās ir pārbaudītas un to lietošanu ir apstiprinājusi Eiropas Komisija. Tās kā visā Eiropā centralizēti reģistrētas zāles reģistrētas arī Latvijas Zāļu reģistrā un neviena no tām Ministru kabineta rīkojuma spēkā esības laikā nebija klīniskā pētījuma statusā (*Senāta 2023.gada 14.septembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-566/2023, ECLI:LV:AT:2023:0914.A420253021.17.L, 4.punkts ar atsauci uz Zāļu valsts aģentūras skaidrojumu: https://www.zva.gov.lv/lv/jaunumi-un-publikacijas/jaunumi/zva-covid-19- vakcinasnav-eksperimentalas-bet-registretas-atbilstosi-stingram-prasibam*). Pēc jebkuras zāļu reģistrēšanas Eiropas Savienībā, Eiropas Zāļu aģentūra un katras Eiropas Savienības dalībvalsts zāļu aģentūras turpina rūpīgi uzraudzīt to drošumu. Turklāt Covid-19 vakcīnu uzraudzība tiek veikta ievērojami intensīvāk, nekā citām zālēm, lai nodrošinātu jaunas drošuma informācijas ātru identificēšanu, apkopošanu un analīzi. Latvijā arī netiek veikts neviens klīniskais pētījums saistībā ar Covi-19 vakcīnām, tādēļ personas, kuras vakcinējas, arī nepiedalās nekādā klīniskā pētījumā. Pieteicējs nav norādījis objektīvus apsvērumus vai konkrētus normatīvo aktu pārkāpumus, kas liktu apšaubīt vakcīnu reģistrēšanas vai laišanas apgrozībā leģitimitāti. Tas vien, ka vakcīnām var būt blaknes un ka pieteicējam ir pārliecība par to, ka vakcīnas nav drošas, pats par sevi nav pamats atzīt, ka vakcinācija nebija piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai.

No apelācijas sūdzības un paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs uzskata, ka vakcīnu efektivitāte nav pierādīta un tā nepasargāja no saslimšanas.

Minētā sakarā apgabaltiesa norāda, ka nav noliedzams, ka dati par vakcīnu efektivitāti (ietekmi uz inficēšanās risku, risku saslimt simptomātiski, hospitalizācijas risku, letāla iznākuma risku un infekcijas pārnešanas risku), pieaugot vakcinēto personu skaitam un attīstoties vīrusa mutācijām, mainījās. Apgabaltiesa uzskata, ka, lai gan rīkojuma pieņemšanas laikā, pēc tā pieņemšanas un joprojām tiek iegūti jauni dati un sabiedrībā ir atšķirīgi viedokļi par vakcinēšanās nepieciešamību, tomēr rīkojuma 5.3.apakšpunktu tiesiskums ir vērtējams pēc tā, kādi apstākļi pastāvēja rīkojuma pieņemšanas laikā un kādi fakti bija zināmi atbildīgajām iestādēm, nevis pēc tā vai un kad saslima atsevišķas personas. Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka vakcinācijas efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem, tādiem kā vakcīnas veids, vakcīnu papildu uzturošās devas, laika, kas pagājis no vakcīnu saņemšanas, personas veselības stāvokļa. Kā apstiprina Slimību profilakses un kontroles centra dati, vakcīnas sākotnēji efektīvāk pasargāja no rīkojuma pieņemšanas brīdī dominējošā Covid-19 vīrusa Delta varianta izraisītas slimības, salīdzinot ar Omicrona variantu. Turklāt, spriežot par vakcinācijas efektivitāti, jāvērtē nevis saslimšanas, kas Omicrona variantā visbiežāk ved pie viegli ritošas slimības gaitas, bet gan smagu slimības norišu biežums un nāves risks. Vakcinācija ievērojami (3,2 reizes) samazina Omicrona dominējošā varianta nāves risku un 2,3 reizes – hospitalizācijas risku (*https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika). Savukārt no publiski pieejamā informatīvā ziņojuma „Informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju un Covid-19 testēšanu, kā arī veselības aprūpes sistēmas kapacitāti" (https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/bdcdde6d-d198- 4789-8db4-5e3510e65163*) izriet, ka arī 2022.gada 8.nedēļā (faktiski pēdējā nedēļa, kad rīkojums bija spēkā), salīdzinot saslimstības intensitāti uz 100 000 iedzīvotajiem vakcinēto un nevakcinēto personu vidū, relatīvais risks saslimt personām, kurām bija veikta tikai primārā vakcinācija, bija 1,1 reizes mazāks nekā nevakcinētām personām. Savukārt personām, kurām bija veikta balstvakcinācija – 2 reizes mazāks. Redzamas atšķirības arī stacionēto cilvēku skaitā. Šeit svarīgi uzsvērt, ka neviena vakcīna nenodrošina 100 procentu garantētu aizsardzību pret saslimšanu. Atbildētājs un jomas speciālisti nav nolieguši, ka saslimt ar Covid-19 infekcijas slimību var arī vakcinētas personas. Taču tā būtiski samazina saslimšanas un attiecīgi tālākas slimības izplatīšanos.

[18] Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pamattiesību ierobežojums tiek atzīts par nepieciešamu, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Vērtējot to, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, Satversmes tiesa uzsver, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*Satversmes tiesas 2005.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.2004-18-0106 secinājumu daļas 19.punkts*).

Apstākļos, kad pastāv nenoteiktība un ir nepieciešama valsts tūlītēja rīcība, lai aizsargātu svarīgas personu vai sabiedrības tiesības un likumiskās intereses, arī pamattiesību ierobežojuma samērīguma vērtējumā būtiska nozīme ir piesardzības principam. Atbilstoši šim principam institūcijai, kas izdod normatīvo aktu un citstarp vērtē, vai tiesiskajā regulējumā paredzētā pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus nevarētu sasniegt tādā pašā kvalitātē ar saudzējošākiem līdzekļiem, ir tiesības šaubu gadījumā no vairākām iespējamām alternatīvām izvēlēties to risinājumu, kas ar augstāku varbūtības pakāpi nodrošinās personu vai sabiedrības tiesību un interešu aizsardzību. Tomēr piesardzības princips nenozīmē, ka institūcija, kas izdod normatīvo aktu, būtu atbrīvota no pienākuma izvērtēt un noskaidrot, vai nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, kas varētu nodrošināt attiecīgo leģitīmo mērķu sasniegšanu tādā pašā kvalitātē (*Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 28.punkts*).

Tiesas kompetencē nav lemt par tādiem jautājumiem, kas ir strīdīgi no zinātniskā viedokļa, bet gan lemt, vai Ministru kabinets rīkojās pareizi atbilstoši tajā brīdī pieejamajai informācijai un tajā brīdī esošo zinātnisko pasaules uzskatu ietvaros.

Ņemot vērā, ka no zinātniskā viedokļa vakcinācijas tika atzītas par visefektīvāko veidu, kā apkarot epidēmiju (*sk. Pasaules veselības organizācijas mājaslapā ievietoto informāciju, piem., https://www.who.int/newsroom/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-(covid-19)- vaccines-safety#, https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/safety-of-covid-19- vaccines*), jo tajā brīdī nebija citas alternatīvas, Ministru kabinets

pareizi izvēlējās šo kā atbilstošāko līdzekli, kā vismazāk ierobežot cilvēku tiesības uz privāto dzīvi un tiesībām brīvi izvēlēties nodarbošanos un samērot tās ar citu cilvēku tiesībām uz veselību.

Arī rīkojuma anotācijā ir norādīts, ka citi alternatīvie risinājumi tika izvērtēti, nosakot katru prasību, taču epidemioloģiskajai situācijai pasliktinoties tik strauji, citi risinājumi var nebūt tik efektīvi. Tāpat, nosakot katru prasību, tika izvērtēts ierobežojuma samērīgums pret ieguvumu (*sk. rīkojuma anotāciju*).

Piemēram, Ungārijas konstitucionālā tiesa ir norādījusi, ka obligātās vakcinācijas izmantošana kā galējais līdzeklis var tikt izmantota tāda leģitīmā mērķa kā sabiedrības veselības aizsardzība sasniegšanai, un jo īpaši nopietnas epidēmijas kontrole un tās seku mazināšana var attaisnot piespiedu tiesisko līdzekļu izmantošanu (*Ungārijas Konstitucionālās tiesas 2021.gada 30.novembra lēmuma Nr.3537/2021 (XII. 22.) AB 56.punkts*).

Šajā gadījumā, lai gan Ministru kabinets neizmantoja piespiedu līdzekļus, lai pieprasītu vakcināciju, rīkojumā ietvertie nosacījumi, iespējams, izdarīja spiedienu uz darbiniekiem, nosakot nelabvēlīgas tiesiskās sekas vakcinācijas neveikšanas gadījumā.

[19] Kā jau pirmās instances tiesa ir konstatējusi, rīkojuma izdošanas laikā pieteicējs bija akciju sabiedrības /Nosaukums A/ Remontu un būvniecības funkcijas Resursu uzturēšanas daļas Rīgas resursu nodaļas elektromontieris.

Apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējs darba specifikas dēļ savus darba pienākumus nevarēja veikt attālināti, tādējādi attiecībā uz viņu attālināta darba iespējas kā mazāk ierobežojošs līdzeklis nav vērtējamas. Tādējādi izskatāmajā lietā nav konstatējams, ka rīkojuma leģitīmo mērķi – neatliekama sociālā vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – varēja sasniegt ar pieteicēja tiesības mazāk ierobežojošu līdzekli.

Arī Senāts, izvērtējot līdzīgus apsvērumus, ir secinājis, ka attālinātā darba iespējas apvienojumā ar prasību vakcinēties ir efektīvākais līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai un ka konkrētajā lietā nav konstatējams, ka Ministru kabineta rīkojuma leģitīmo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar pieteicēju norādīto mazāk ierobežojošo līdzekli – attālinātu darba pienākumu izpildi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023 27.punkts*).

Pieteicējs uzskata, ka leģitīmo mērķi iespējams bija sasniegt ar testēšanu.

Saistībā ar Covid-19 testu veikšanu kā priekšnoteikumu darba pienākumu izpildei ir jāņem vērā, ka šādu testu veikšana nenodrošina infekciozu personu izslēgšanu no vīrusa tālākas pārneses. Ja tests tiek veikts vīrusa inkubācijas periodā, tas ir negatīvs. Līdz ar to ir iespējama situācija, kurā persona jau ir inficēta, bet tests vīrusa klātbūtni neuzrāda, jo vīruss vēl nav paspējis nosakāmā daudzumā savairoties. Līdz ar to ir iespējams, ka persona, kurai iepriekš bijis negatīvs tests, drīz pēc testa parauga paņemšanas jau var inficēt citas personas. Turklāt jāņem vērā, ka testi ne vienmēr sniedz precīzu informāciju par infekcijas esību organismā. Atbilstoši Ministru kabineta paskaidrojumos minētajam testu precizitāti ietekmē dažādi faktori, tostarp testa pareizību atspoguļo tādi testa kvalitātes rādītāji kā jutība, specifiskums, pozitīvā un negatīvā paredzes vērtība, kā arī testējamā materiāla pareiza ievākšana.

Tā kā vakcināciju nevar aizstāt ar testēšanu, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija, vienmēr pastāv iespēja, ka cilvēks pēc testēšanās var inficēties.

Riska pakāpe testētām un vakcinētām nav salīdzināma, jo cilvēkam, kuram ir iestājusies imunitāte pret Covid-19 vīrusu, drošības un aizsardzības līmenis palielinās, bet risks inficēties ievērojami samazinās.

Tādējādi apgabaltiesa nekonstatē citus mazāk ierobežojošus līdzekļus, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t.i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, tajā skaitā smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), līdz ar to labums, ko uz rīkojuma pieņemšanas brīdi un tā spēkā esības laikā ieguva sabiedrība, no rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktā ierobežojuma bija lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

[20] Vērtējot, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par pieteicēja tiesībām nodarīto kaitējumu, jāņem vērā arī ierobežojuma ilgums. Atbilstoši rīkojuma anotācijā norādītajam pasākumi bija plānoti uz laika posmu no 2021.gada 8.oktobra uz trīs mēnešiem. Anotācija arī paredzēja, ka Veselības ministrija izvērtē un regulāri sniedz informāciju Ministru kabinetā par epidemioloģiskās drošības situāciju, veselības aprūpes sistēmas kapacitāti un noslodzi, testēšanu, situāciju ģimenes ārstu praksēs un vakcināciju, kā arī priekšlikumus nepieciešamajām izmaiņām normatīvajā regulējumā. Savukārt saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu Veselības ministrija gatavo informāciju, lai Ministru kabinets reizi trijos mēnešos sniegtu Saeimai ziņojumu par epidemioloģiskās drošības draudiem.

Tādējādi konkrētais ierobežojums – pienākums vakcinēties – tika piemērots noteiktā laika posmā. Rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietvertie priekšnoteikumi darba pienākumu veikšanai uztverami vien kā nodarbinātības pagaidu ierobežojumi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023 28.punkts*).

[21] Pieteicējs ir uzsvēris, ka, izvēloties nevakcinēties, cilvēki riskēja zaudēt darbu un ienākumus (Ministru kabinets ir iejaucies strādājošo tiesībās nopelnīt iztiku), kas pēc būtības nozīmē Satversmē noteikto pamattiesību apdraudējumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tādu būtisku elementu kā tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver tiesības turpināt šo nodarbošanos arī nākotnē. Ar Satversmes 106.panta pirmajā teikumā ietverto jēdzienu „nodarbošanās" saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā (*Satversmes tiesas 2021.gada 28.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-66-03 13.punkts*).

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos aizsargā personu pret valsts darbībām, kas ierobežo brīvību izvēlēties nodarbošanos. Tomēr šīs tiesības neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Likumdevējam ir rīcības brīvība izvirzīt prasības attiecībā uz konkrētu profesionālo darbību, ciktāl tas nepieciešams sabiedrības interesēs. Valstij ir pienākums arī atturēties no tādu tiešu vai netiešu apstākļu radīšanas, kuri traucētu personai īstenot tās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos (*Satversmes tiesas 2021.gada 11.jūnija sprieduma lietā Nr.2020-50-01 11.2.punkts, 2021.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2020-36-01 12.punkts*).

Satversmes 116.pantā noteikts, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes deviņdesmit sestajā, deviņdesmit septītajā, deviņdesmit astotajā, simtajā, simt otrajā, simt trešajā, simt sestajā un simt astotajā pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Tā kā ar strīdus ierobežojumu pieteicējam bez sadarbspējīga vai pārslimošanas sertifikāta faktiski ir liegts saglabāt esošās darba vietas, kas uzskatāms par Satversmes 106.pantā noteikto pieteicēja pamattiesību ierobežojumu, tiesai ir jāpārbauda, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis, vai ierobežojums atbilst samērīguma principam un vai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi ar ierobežojuma leģitīmo mērķi.

Minētos apstākļus pirmās instances tiesa izvērtēja pareizi un pietiekami.

Ministru kabinets arī ir pamatojis rīkojuma izdošanas nepieciešamību. Tā izdošanas brīdī pastāvēja nopietns sabiedrības veselības un labklājības apdraudējums, kas ietekmētu arī veselības aprūpes sistēmas noslodzi un valsts spēju izpildīt tās funkcijas.

Ar rīkojumu bija paredzēts, pirmkārt, apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību, otrkārt, novērst veselības nozares pārslodzi, treškārt, mazināt novēršamo mirstību, ceturtkārt, nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Konkrētajā gadījumā ir saskatāmi vairāki leģitīmi mērķi. Ierobežojums tika noteikts sabiedrības drošības labad. Sabiedrības drošība kā leģitīmais mērķis tradicionāli orientējas uz nepieciešamību nodrošināt pamattiesībās konkretizētās piecas pamatvērtības – cilvēka dzīvību, brīvību, veselību, godu un īpašumu. Sabiedrības drošība nodrošināma nevis atsevišķu

personu interesēs, bet gan publisko interešu aizsardzībai (sk. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 776.lpp.*). Sabiedrības drošība konkrētajā gadījumā aptver publisko interesi aizsargāt cilvēku dzīvības un veselību. Ierobežojums noteikts arī demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzībai, kas aptver nepieciešamību nodrošināt visu valsts varas atzaru un valsts orgānu darbības un funkciju nepārtrauktību.

[22] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir vērtējams kā epidemioloģiskās drošības pasākums, kuru Ministru kabinets bija pilnvarots noteikt infekcijas slimības izplatības ierobežošanai. Rīkojuma 5.3.apakšpunkts paredz vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu kā priekšnoteikumu darba pienākumu veikšanai, bet persona var nevakcinēties, šādas izvēles gadījumā rēķinoties ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu no 2021.gada 15.novembra veikt darba pienākumus. Tātad personai ir izvēle – vakcinēties vai to nedarīt, vienlaikus ņemot vērā Ministru kabineta izvirzītās prasības atsevišķu darba pienākumu veikšanai.

Kā jau apgabaltiesa norādīja, konkrētais ierobežojums – pienākums vakcinēties – tika piemērots uz trim mēnešiem, respektīvi, ārkārtas situācijas laikā. Rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietvertie priekšnoteikumi darba pienākumu veikšanai uztverami vien kā nodarbinātības pagaidu ierobežojumi (*Senāta 2023.gada 31.maija sprieduma lietā Nr.SKA-364/2023 28.punkts*).

Ievērojot minēto, Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pieteicējam bija jāapzinās, ka, neveicot vakcināciju, viņš nevarēs noteiktu laika periodu veikt darba pienākumus. Kā jau tas ir norādīts iepriekš, pieteicējam uzliktais ierobežojums ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam. Prasība vakcinēties tika noteikta objektīvu interešu un vajadzību nodrošināšanai. Tādējādi Ministru kabineta rīkojumā ietvertie ierobežojumi attiecībā uz Satversmes 96. un 106.pantā minētajām tiesībām, kā arī Ministru kabineta rīkojumā paredzētās sekas nevakcinēšanās gadījumā, nav radījušas nesamērīgu iejaukšanos pieteicēja pamattiesībās. Noteiktā pagaidu prasība būt vakcinētam nav radījusi nesamērīgu iejaukšanos personas tiesībām likumā noteiktajā veidā pildīt darba pienākumus.

[23] Pieteicējs uzskata, ka pret viņu tiek pieļauta diskriminējoša attieksme. Pieteicējs kā kapitālsabiedrības darbinieks tika diskriminēts salīdzinājumā nodarbinātajiem citās sfērās un privātajā sektorā.

Satversmes 91.pants noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas. Tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.2005-02-0106 9.punkts*).

Administratīvā procesa likuma 6.pantā nostiprinātais vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus (pastāvot atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiskajiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus) neatkarīgi no administratīvā procesa dalībnieku dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelšanās, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem.

Juridiskajā literatūrā ir skaidrots, ka, ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas iekļauti diskriminācijas aizliegumā (piemēram, dzimumu, rasi, tautību, reliģisko piederību u.tml.), tad atšķirīgās attieksmes attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī tas ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā. Ja atšķirīgā attieksme balstās uz jebkuru citu kritēriju, tad pietiek pamatot, ka tai ir saprātīgi iemesli, ka tai ir leģitīms mērķis un ka tā ir samērīga (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 98.lpp.*). No lietas apstākļiem neizriet, ka pieteicēja tiesības ir ierobežotas uz kāda aizliegtā kritērija pamata. Līdz ar to norādītie apsvērumi ir vērtējami līdztiesības principa, nevis diskriminācijas aizlieguma kontekstā.

Minētajam nav pamata piekrist, jo, lai arī rīkojuma 5.3.apakšpunkts attiecas tikai uz valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām, uz darba devējiem, kas nav valsts sektoram piederīgi, attiecas rīkojuma 5.7.apakšpunkts, kas paredz, ka darba devējs, veicot tiesību normā noteikto izvērtējumu, pieprasa, lai darbiniekam (amatpersonai) būtu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts: 1) ja darbinieks (amatpersona) darba (amata) pienākumu pildīšanas laikā ir tiešā saskarsmē ar klientiem, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem no klienta vai vairāki darbinieki (amatpersonas) darba (amata) pienākumus veic ilgstošā savstarpējā saskarsmē, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem; 2) ja darbiniekam (amatpersonai) ir paaugstinātas iespējas inficēties, atrodoties tiešā saskarsmē un kontaktējoties ar lielu skaitu personu, kuru veselības stāvoklis nav zināms; 3) ja darbinieka (amatpersonas) klātienes darba (amata) pienākumi ir kritiski svarīgi sabiedrībai, kā arī uzņēmuma vai iestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. Tāpat ir būtiski, ka atbilstoši rīkojuma 5.7.apakšpunktā noteiktajam no 2021.gada 15.decembra darbiniekiem, tostarp brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā rīkojuma 5.7.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Tas nozīmē, ka arī privātā sektora nodarbinātajām personām var tikt pieprasīts un tiks pieprasīts vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 7.panta trešajā daļā noteikto, ja darba devējam normatīvajos aktos paredzēto prasību vai citu objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams pārcelt darbinieku (amatpersonu) citā piemērotā darbā (amatā) vai nodrošināt viņa darba (amata, dienesta) pienākumu veikšanu attālināti, darba devējam ir tiesības līdz brīdim, kad darbinieks (amatpersona) iegūst vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, atstādināt viņu no darba (amata, dienesta) vai noteikt dīkstāvi darbinieka vainas dēļ, par atstādināšanas vai dīkstāves laiku viņam neizmaksājot darba samaksu. Darba devējam, izņemot darba devēju valsts pārvaldē, ir tiesības par atstādināšanas laiku saglabāt darba samaksu. Aizliegts atstādināt darbinieku (amatpersonu) no darba (amata, dienesta) uz laiku, kas ilgāks par trim mēnešiem.

Tātad, veicot minētā regulējuma vērtējumu, atbilstošs sertifikāts tiek prasīts plašākam personu lokam nekā tikai valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām. Arī privātajā sektorā darba devējs, veicot tiesību normā paredzēto izvērtējumu, var pieprasīt sertifikātu, ja tas ir būtiski uzņēmuma vai iestādes darbības nodrošināšanai (turklāt jāņem vērā, ka, sākot ar 2021.gada 15.decembri, bez vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta šajā sektorā darba pienākumus varēja veikt tikai tādas personas, kas ir nodarbinātas attālināti). Privātajā sektorā bija iespēja izvēlēties, vai tiks saglabāta darba samaksa. Valsts un pašvaldību institūcijās (tai skaitā kapitālsabiedrībās) šajos jautājumos rīcības brīvības nav. Tomēr šāda atšķirība ir attaisnojama ar mērķi nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

[24] Pieteicējs apelācijas sūdzībā un paskaidrojumos ir uzvēris, ka viņš pirmās instances tiesas sēdē ir informējis tiesu par Covid-19 izslimošanas faktu gan 2021.gada maijā, gan 2022.gada februārī, tomēr tiesa to nav vērtējusi. Tālāk pieteicējs norāda, ka viņam 2021.gada 9.maijā apstiprināts pozitīva Covid-19 tests. Pēc atveseļošanās viņš veica antivielu testu 2021.gada 27.maijā, kurš parādīja antivielas 2898.4 IgG, un 2021.gada 17.augustā tika veikts otrs tests, kurā tika konstatēta antivielas - 439 IgG. Arī 2021.gada 21.oktobra antivielu tests uzrādīja antivielas 741.8 IgG. Pieteicējs uzskata, ka vakcinācijas sertifikāta prasība bija nepiemērota konkrēti slimību pārslimojošu cilvēku kategorijai ar antivielām. Ierobežojoši pasākumi, piemēram, regulāra testēšanās un antivielu pārbaude, varēja sasniegt primāros mērķus efektīvāk un mazāk apgrūtinoši.

No lietas materiāliem izriet, ka pirmās instances tiesa ir pieprasījusi Nacionālajam veselības dienestam informāciju, vai pieteicējam ir izsniegts sadarbspējīgs sertifikāts, kas apliecina, ka viņš ir vakcinējies pret Covid-19 vai arī vīrusu ir pārslimojis. Ja ir, tad kāds ir sertifikāta termiņš (*lietas 48.lapa*). No Nacionālā veselības dienesta 2022.gada 20.jūnija vēstules izriet, ka Vienotajā veselības nozares elektroniskās informācijas sistēmā nav informācijas par /pers. A/ vakcinācijas pret Covid-19 vai Covid-19 pārslimošanas faktiem, uz kuru pamata var izgūt (pieprasīt) sadarbspējīgu sertifikātu (*lietas 48.lapa*).

Tātad pieteicējam rīkojuma pieņemšanas brīdī nebija vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta.

Turklāt apgabaltiesa konstatē, ka apgabaltiesai iesniegtajos paskaidrojumos ietvertie antivielu testu rezultātu atspoguļojumu attēli nepierāda, ka tie ir pieteicēja veiktu antivielu testu rezultāti, jo nesatur identificējošu informāciju par personu, uz kuru antivielu tests attiecas, proti, nav norādīts, kam veikts antivielu tests.

Tāpat pieteicēja uzskats, ka vakcinācijas sertifikāta prasība bija nepiemērota konkrēti slimību pārslimojošu cilvēku kategorijai ar antivielām nav pamatots, jo rīkojuma pieņemšanas brīdī normatīvie akti noteica pienākumu valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām līdz 2021.gada 15.novembrim vakcinēties un iegūt vakcinācijas sertifikātu, ja vien Ministru kabineta rīkojuma spēkā stāšanās brīdī tām jau nav iegūts derīgs vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Turklāt, ja līdz minētajam datumam attiecīgais sertifikāts nav iegūts, tad attiecīgo institūciju darbiniekiem vai amatpersonām no 2021.gada 15.novembra aizliegts veikt darba pienākumus. Tātad normatīvie akti noteica striktu prasību pēc sadarbspējīga sertifikāta pretējā gadījumā no norādītā datuma valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām aizliegts veikt darba pienākumus.

Tādējādi apgabaltiesa nekonstatē citus mazāk ierobežojošus līdzekļus, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

[25] Apgabaltiesa vērš pieteicējas uzmanību arī uz Satversmes tiesas atzīto, ka strauja un nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība ir saistīta ar būtiskiem visas sabiedrības apdraudējumiem, proti, nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība varēja izraisīt veselības aprūpes sistēmas pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību. Veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršana ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot Satversmes 111.pantā ietvertās tiesības uz veselības aizsardzību ne vien pēc inficēšanās ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā (*Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 25.2.punkts*). Ar rīkojuma 5.3.apakšpunktu noteiktais pamattiesību ierobežojums bija vērsts uz vakcinācijas pret Covid-19 aptveres palielināšanu, tādējādi novēršot veselības aprūpes sistēmas pārslodzi. Savukārt valsts spēja nodrošināt ikvienam Satversmes 111.pantā ietvertās pamattiesības – tiesības uz veselības aizsardzību un veselības aprūpi – ir tieši atkarīga no veselības aprūpes sistēmas spējas sniegt medicīnisko palīdzību tām personām, kurām tā ir nepieciešama. Tomēr ir vispārzināms, ka veselības aprūpes sistēmas resursi Latvijā ir ierobežoti. No minētā izriet loģisks secinājums, ka pēkšņs un straujš pacientu, kuriem nepieciešama hospitalizācija vai akūta medicīniskā palīdzība, skaita pieaugums var apgrūtināt veselības aprūpes sistēmas darbību vai pat vispār apdraudēt veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanu (*sk. turpat, 27.punktu*).

[26] Ievērojot minēto, apgabaltiesa secina, ka rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktie darba pienākumu izpildes ierobežojumi tika noteikti saskaņā ar likumu un tie tika noteikti leģitīma mērķa sasniegšanai, proti, sabiedrības epidemioloģiskās drošības nodrošināšanai, ierobežojot infekcijas izplatību. Tāpat apgabaltiesa secina, ka minētajā apakšpunktā noteiktais ierobežojums attiecībā pret pieteicēju ir bijis samērīgs. Tas bija piemērots un nepieciešams leģitīmā mērķa sasniegšanai, turklāt sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē nebija iespējams ar citiem pieteicējas tiesības un intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Tādējādi apgabaltiesa atzīst, ka labums, ko ieguva sabiedrība, nosakot ar vakcinācijas pienākuma neizpildi saistītu darba pienākumu izpildes ierobežojumu, ir lielāks par pieteicējas tiesībām un tiesiskajām interesēm nodarīto aizskārumu.

[27] Pieteicējs argumentē, ka vakcinācijas, pārslimošanas un testēšanas sertifikāts satur personas datus, kā arī attiecīgi datus, kad veikta vakcinācija pret Covid-19, norādi, ka persona pārslimojusi Covis-19 infekciju un norādi, ka veikts Covid-19 tests; kā arī citu informāciju. Savukārt darba devējiem tiek uzlikts pienākums veikt sertifikātu pārbaudi, apstrādājot personu datus. Pieteicējs uzskata, ka Ministru kabinets ir uzlicis pieteicējam pienākumu brīvprātīgi sniegt savus veselības datus ar to uzraudzību nesaistītām personām. Šāds brīvprātības pienākums ir pretrunā Vispārīgās datu aizsardzības regulas 7.pantam.

Apgabaltiesa norāda, ka, ņemot vērā, ka pieteicējs nav ieguvis pārslimošanas un testēšanas sertifikātus un nav tādus iesniedzis, tad nav arī apstrādāti šādi pieteicēja dati (darba devējs nav veicis personas datu apstrādi).

[28] Apgabaltiesa ir izvērtējusi arī pārējos pieteicēja apelācijas sūdzības un paskaidrojumā minētos argumentus un konstatē, ka pieteicējam ir atšķirīgs viedoklis par vakcināciju, vakcinācijas efektivitāti un drošumu, par vakcinācijas ietekmi uz mirstību un par Covid-19 vakcīnu blakusparādībām un par citiem ar vakcināciju saistītiem jautājumiem un tiesas izdarītiem secinājumiem un vērtējumu. Tāpat pieteicējs uzskata, ka tiesai iesniegti dati par vakcināciju nav patiesi. Taču tas, ka pieteicējs nepiekrīt tiesas izdarītajiem secinājumiem, nenozīmē, ka šie secinājumi ir nepareizi un kļūdaini vai ka lieta būtu izskatīta neobjektīvi.

[29] Rezumējot, pieteikuma apmierināšanai nav pamata, jo rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir tiesisks un ar to pieteicējam nav nodarīti mantiski zaudējumi, kas būtu atlīdzināmi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	Tiesnese	Tiesnesis
S.Kanenberga	I.Juhņeviča-Knoka	O.Priedītis